

Dissertatio medica inauguralis, de regimine / Quam ... praeside Dn. Georgio Ernesto Stahlio ... publicae eruditorum ventilationi proponit Johannes Christianus Kundtmann.

Contributors

Kundmann, Johann Christian, 1684-1751.
Stahl, Georg Ernst, 1660-1734.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Literis Christiani Henckelii, 1708.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/at4vweyp>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,
DE
REGIMINE,

Quam
FAVENTE DEO OPTIMO MAXIMO,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. PHILIPPO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRAN-
DENBURGICO, DUCATUS MAGDEBURGICI
GUBERNATORE, &c. &c.

IN ALMA REGIA ET ELECTORALI FRIDERICIANA
GRATIOSO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE

DN. GEORGIO ERNESTO STAHLIO,
MED. D. ET PROFESS. PUBL. ORDINAR.

*Dn. Patrono, Præceptore ac Promotore suo omni observantiæ cultu
prosequendo*

PRO GRADU DOCTORALI

Summisque in ARTE MEDICA Honoribus Insignibus ac Privi-
legiis More Majorum Solenni obtinendis

IN AUDITORIO MAJORI,

Addiem Sept. A. MDCCVIII. horis ante & pomeridianis

Publicæ Eruditorum ventilationi proponit

JOHANNES CHRISTIANUS KUNDTMANN,

Vratislavia-Silesius.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITERIS CHRISTIANI HENCKELII, ACAD. TYP.

ILLUSTRISSIMO ATQUE CELSISSIMO
COMITI AC DOMINO,
DOMINO

JOACHIMO
WILHELMO,

Sacri Romani Imperii Comiti

DE MALZAN

LIBERO BARONI

DE WARTENBERG ET PENZLIN,

DOMINO HÆREDITARIO

LIBERÆ DYNASTIÆ MILCENSIS IN SILESIA.

DOMINO

IN MILITSCH, FREYHAN, GROS-PETERWITZ, PINXEN PROSKOWA
&c. &c.

COMITI AC DOMINO MEO CLEMENTISSIMO,

Disputationem hanc Inauguralem

humillime & submisse

D. D. D.

JOH. CHRISTIANUS KUNDTMANN.

PROOEMIUM.

Non magnas efficiunt artes, qui falsa circa illas jactare suscipiunt, sed illi solum, qui, quod in qualibet arte revera inest, illud pervestigare & erueresat agunt. Hæc certe sententia, quam Isocrates Declamatione contra Sophistas pronunciat, habet revera quod omnibus modis laudare atque sequi expediat. Non est quod longè petamus hujus rei documenta, cum domi affatim habeamus, in ipsa inquam Medica arte. Mirari merito subiret, unde multis mortalium, tam præceps impetus, non solum ad capeffendam artem Medicam, sed etiam revera ad illud ἀλαζονεύεσθαι, jactandum, lasci- viendum, & quasi luxuriandum circa illam, tam familiari- ter ingruat; nisi partim experientia antiquissima, jam ipsi Hippocrati increpita, tanquam tralatitium jus hujus- modi insanix, ceu autoritate quadam tueretur: par- tim etiam ratio ipsa occasionem manifestaret duplicem: primò nempe, avidam credulitatem, & cæcam spem, mi- rifica perpetrandi, à fluxis antecessorum largis pollicita- tionibus ita temerè incitatam; secundò, hominum patien- tium vanam fiduciã & credulitatem, temerariis promissio-

fionibus longè faciliùs auscultantem, quam severioribus cohortationibus, & periculorum præfagiis obsequentem. Quis enim non malit, pollicitationem, *citò, tutò & jucundè*, omni periculo defungendi, audire, hilari insuper atque promptâ fronte, & securâ quasi mente propositam; quam austeriorem, aut certè timidiorem, omni modo vero seriam, prædictionem *periculi*; interdictum vitandæ liberæ imò frivolæ & indulgentis, vitæ rationis: præfixionem longioris ambitus temporis: præscriptionem sapidiorum medicamentorum: imò obsequii cujusdam, in majori continentia, exactionem. Interim illud quod has res quam plurimum larvat atque obnubilat, simul atque sagacius deprehensum & agnitum fuit, cadit propemodum levis illa fiducia, & subit animum solertior æstimatio verioris, & necessariæ imprimis, agendi rationis. Fit hoc, inquam, quando patientes inventum illud callidum persentiscunt, quo promissores illi, etiam *leviora* quælibet in *majus* exaggerant; aut *robustioribus*, & *spontè* quoque felicissimè convalescentibus, mirificè à se latam opem extollunt: & hujusmodi omnino exemplis ut optimè à se gestarum difficillimarum rerum, impotentiam deinde suam in verè seriis rebus & necessitatibus, abscondunt. Interim revera etiam ex se ipso, male moratis hominibus, *necessitas*, ita & non aliter, & quidem non æque ad votum *commode*, atque *facile*, sperandæ curationis, ita passim molesta est, ut etiam jam non obscure agnitis fraudibus denuo aurem præbeant, & si nihil aliud possint ipso effectu, tamen malint phantasia, jactatis facilioribus si non fidere, tamen credere, & calculum votivum ad minimum, adjicere. Interim, ut omnino veritas non nisi una res est, fir-

firma atq; constans, vanum autem quidlibet, revera inde-
corum etiam est, & merito damnandū, ita manet meritō
certum atq; ratum, quod illi soli, non vanam & affectato
titulo eximiam *magnitudinem*, sed justam *mensuram*, ve-
ros *terminos* atque *limites*, *Medicæ* etiam arti vindicent &
constituant, qui, quod in illa *certi* inest & *constantis*, ἐξευ-
εῖν, reverà tanquam *ex occulto reperire, evolvere, elicere,*
& *eligere*, cordi habent, imo non volunt magis quam
possunt. Utpote è qua & scientia atque peritia, & indu-
stria, tum illud quod verum & verè utile est, demum
recte elucescit atque stabilitur: tum etiam quod inutile,
& non solum incertum, sed passim etiam anceps in pe-
jus est, ita evitatur, ut temeritati & ineptiæ omnis locus
præcludatur, solis autem utilibus occasionibus rem feli-
citer gerendi dignitas sua asseratur. Certè si artis, seu
potius *Doctrinæ* *Medicæ* faciem, tam antiquissimam in-
tueamur, quàm propiorem etiam solertius inspectemus,
invenimus exempla tanquam in utrumque latus vacil-
lantia, fide propemodum majora. Veteres quidem, u-
bi praxin tanquam historice commemorant, sic satis
fideliter occupantur in laudanda *Natura συνέγεια* & no-
tanda debita ejus observatione, imo remediorum ad il-
lam *subordinatione*. Quando verò de *medicamentis* tan-
quam ex instituto loquentes audimus, indulgent pro-
pemodum ita absolutis horum encomiis, ut nulla men-
tione exquisitarum illarum præsupponendarum cir-
cumstantiarum, his velut *illimitatam directam* atque *libe-
ram ἐνέργειαν*, asserere videantur. Recentior autem æ-
tas ejusmodi in hoc genere protulit Rhetores, à *Paracel-
sistarum* quidem impudentia, tanquam fungus è putrido
ligno primò enatos, cæterum etiam circà omnia *simplicia*

& *inertia*, cum istis audaciâ loquacitatis certantes, ut jam propemodum *Methodi* ullius, dignitas, ne dum *necessitas*, vere tanquam in oblivionem tradita: ne dum *Autocratica* potestatis Naturæ, *sine omnibus externis artificiis sibi ipsi potentissime consulendi ἐνέργεια*, penitus proculcata observetur. Cum autem hæc ipsa *Autocratica* naturæ methodus, per justas intensiones proportionatas Vitalium actionum, etiam sine externis adminiculis, nexas sui corporis depellendi, res sit vel pagano etiam homini maximi æstimanda; utique nempe primò Conditori oeconomiae hujus artificiosissimæ tribuenda, & tanquam *sancta* institutio, ut in super *sapientissima*, agnoscenda; quam imprudenter negligere, ne dum contrariam illi viam sibi temere sumere, tantò magis Christiano homine etiam indignum sit: non injuria certe protervia πολυπραγμοσύνης intemperantis in viam hic revocatur, & ipsi justissimum illud *Hoc age*, inculcatur. Hæc res, cum eximium certè usum habeat in Praxi medica, placet ejus etiam exemplum aliquod PROSPECIMINE INAUGURALI adsumere, nempe de REGIMINE publicam disquisitionem in medium proponere. Dignetur Deus Ter Optimus Maximus immensa sua gratia nobis adstare, ut veritate non solùm, sed etiam luculentâ ejus evidentiâ ad nostrum votum, & publicum usum potiamur.

Th. I.

DE REGIMINE dum dicere suscipimus, paucis quidem præmonendum est, quidnam per hoc nomen designatum velimus. Venit nempe *Regiminis* nomine in Schola Medica, peculiaris quædam ægrorum exquisitior *continentia*, *singulari* modo ad *secretiones*, imprimis autem *excretiones salutaris*, inserviens. Et hoc tam po-
titi-

fitivis quibusdam *apparatibus*: quam *privativis cautionibus*, certarum inquam rerum *abstinentiâ*: quin patiente etiam in universum, justorum successuum & decursuum *expectatione*. Differt autem, primo quam maximè & ultimo intuitu, à simplicius dicta *Dieta*, medio vero modo, licet partim *dieteticis* moderaminibus innitatur, partim tamen etiam *pharmaceuticis* ausibus & artificiis ita contrario passu incedit, ut etiam hac in parte *abstinentiam* à medicamentis, & imprimis eorundem *copiosiore usu*, involvat, ad confirmandum ita antiquum illud effatum; quod *optima interdum sit medicina, nulla medicina uti*.

II.

Habet autem omninò *usum* duplicem latè patentem, & prorsus eximium; Primò, dum in casibus neque paucis, nec exiguis, etiam *citra Pharmaciam* usus præstat saluberrimos, imò non ita rarissimè ad *summam totius salutaris vitalis negotii* pertinentes. Secundo vero, dum in universa *Pharmacia*, quatenus magis *seriis*, atque *gravioribus* effectibus destinatur, tam necessarius est commodi *Regiminis* concursus, ut revera sine hoc, medicamentorum efficacia, vel planè *nulla* sit, vel nimio *minor* quam decebat, vel prorsus aliquando, à justo regimini contrarià intemperantiâ, *heteroclitus* istorum effectus sequatur.

III.

Vnde quidem maximè necessarius passim est respectus ad illam quasi præjudicialem consultationem, AN opus sit Regimine? Quod certe monitum ut passim necessarium haberi, imo vero adhiberi mereatur, mores quam maxime temporum efficiunt: Ubi nempè, impudens illa magis, quàm imprudens, jactantia maximi numeri medicamentorum, per omnes grammaticos superlativos & Rhetoricas exaggerationes celebratorum, *postposito* omni exquisitioris utendi *methodi* indicio, *Regiminis* nomen, imo potius usum, propemodum in plenam oblivionem adduxerunt. Unde quidem tantò magis etiam ad salvandam adhuc non paucorum remediorum existi-

ma-

mationem, imo fidem, non inutilis certe est illa *questio* circa plurima medicamenta, an utique ad illa *peculiari regimine* sit opus, ut ita etiam, *quale nam* illud esse debeat, non solum solerte, sed etiam sollicita, disquisitione, tandem constitui possit seu decerni.

IV.

Quod itaque primi generis Regimen concernit, quod omnino etiam *citrà* medicamentorum *Pharmaceuticorum* subsidia, quam maximum passim usum habeat, & aliquando quidem etiam ad *summam* negotii ita pertinentem, ut etiam totus, neque quidem exiguus subinde, sed vel *periculosus*, affectus, *sola* hujus commodâ observatione seu administratione, superari possit, consistit hoc potissimum in ita moderata continentia, ut *tempestivæ debitæ exonerationes* corporis non solum non impediuntur, sed etiam, cum conveniente tamen *proportione*, revera potius *promoveantur*, aut ad minimum *foveantur*.

V.

Proferemus hujus rei exempla *duo*, consideratu certè dignissima, quamvis unum rarissimum & velut obsoletum: alterum tamen præsentissimum, familiarissimum, imo perpetuo justæ observationi obvium magis, quam expositum. *Prius* illud, est famosus ille in Medicorum illi tempori vicinorum scriptis, *Sudor anglicus*, affectus si quis usquam alius ab hominum memoria *pestilentissimus*. Hic cum præcipitis esset *mortiferi* eventus, fefellit omnino, & *Medicorum, Practicorum*, atque *Pharmacopolarum*, confidentiam in medicamentis famosis *alexipharmacis* atque *theriacalibus*: Et ipsa etiam vulgi vota & solatia, in *Regiminibus sudorem* importunius evocantibus. Unde quidem promiscuè homines, quot quot hoc morbo corriperebantur, intra *horas* non ita plurimas interiisse, unanimes testantur relationes. Postquam autem *tranquilliores* aliqui, *moderatiores*, imò fortassis etiam *debiliores*, *citrâ* apparatus ad *positivam* excussionem sudoris, saltem *quietissime jacendo*, exitum suarum rerum, quem fata decer-

cernerent, expectare in animum induxissent, & sub summa hac patientiâ tandem *spontaneus* sudor, seu potius ingens vapor, *fervidus* quasi patientium sensui, erupisset, quo illi in horas, magis magisque, à summis illis *angustiis*, imò, longiore successu, à solenni illo *vite periculo* liberari observabantur: promptius utique deinde fuit etiam aliis hoc *Regimen* imitari, & felicissimum ejus eventum ipso etiam effectu experiri: Nempè solâ quietissimâ continentia, sine aliis Medicis artificiis, morbi impetum feliciter evadere.

VI.

Alterum hujus rei exemplar, meritò citamus, *Variolas* & *morbillos*. Hos affectus, cum certè, nisi paucissimis exceptis, omnes *Europæi* (ne quid de *Africanis* dicamus) experiri soleant, tam, inquam *plebeji* atque *rustici* quot quot sunt, quam Regii atque Dynastarum liberi, est certè circumstantia quantalibet attentione dignissima, quod omninò *tenuiorum* illorum infantes, non nisi rarissimi, *ingentia* ab his affectibus *pericula* incurrere sentiantur: magis autem *sollicitè*, imò *superstitiosè*, observatos infantes, & *artis* opinionibus plurimum custodiendi, quam *pestimè* ab his rebus habere, & *mortem* ægrius evadere, passim notorium existat. Adeò certè, ut reverà è *centum* rusticis, & temperantioribus plebejis, facilè pauciores intereant, quàm è *decem* lautioris conditionis, liberis. Ingens certè *opprobrium*, ante omnia *artis*; Siquidem reverà vix plures, quàm qui *medicamentis* utuntur, intereunt: proximè verò etiam *curiosæ* & *coactæ* observationis muliebris, dum *calore intempestivo*, imò *sudoriferis* apparatibus, hos affectus, præter verum ipsorum genium, graviter perturbando, funestorum eventuum veri *architecti* fiunt. Dum interim *temperatissimum* regimen, & placidos excretionum successus, sub *temporis* decente periodo, *expectans*, illud maximè est, quod *tenuiorum* infantibus, *felicem* horum affectuum eventum conciliat.

Hæc quidem *duo*, ut maximè conspicua exempla & specimina, in medium producere placuit, Illis autem qui paulò circumspectiùs animum advertere suscepserint, minime difficile erit illud quoque agnoscere, quod etiam in aliis variorum generum *Febribus*, imprimis autem *contagiosis*, hæc eadem tanquam *spontanei regiminis*, atque continentiae patientissimæ, efficacia, non multò minor ferè existat, quam in dictis his speciebus. Quod, inquam, etiam *sine medicamentorum*, aut qualiumcunque adventitiorum *artificiorum*, interventu, patientes, non solum ad *sanitatem* revertantur; sed etiam nihilo *incommodiùs*, certè nihilò *tardiùs*, quàm vel ab optimis *artis* subsidiis. Imò, ut nervum totius negotii omninò rectissimè exprimamus, omnibus modis *certiùs*, *melius*, *citiùs*, *pleniùs*, & *constantius*, quàm ab ullis etiam optimis *artis* subsidiis, si illa *sine* fatis exquisito adminiculo planè paris, quale etiam *citrà* artificia *salutare est*, *regiminis*, adhibeantur. Quandoquidem non solum summo utique jure in considerationem vocari debent, sed sine absoluta etiam injuriâ, & maximo veritatis damno, negligi non possunt, numerosissima exempla tenuiorum, qui à variorum generum, imprimis autem *contagiosis Febribus*, *sine* ullis *artificialibus adminiculis*, rectissimè convalescentes, absolutè confirmant illud *Celsi*: *multi magni morbi curantur abstinentia & quiete*.

VIII.

Quemadmodum autem dicta hæc *regiminis* specimina, fatis tuentur dignitatem *primi*, quem constituimus *ordinis*: ita, cum simul quasi animum dirigant ad proportionem *temporis*, seu justos successus, quibus illud, quod hisce peculiaris continentie subsidiis promovendum est, tam *progressum* suum tranquillè exequi, quam *finem* attingere possit: Venit certe hic necessariò consideranda illa pars *regiminis*, quæ in EXPECTATIONE fundatur; ordinatio inquam quantum libet

libet voluntariarum dispositionum, secundum tempora mor-
borum, tam *particularia* quam *universalia*.

IX.

Habet certè hoc institutum, *legitima tempora patienter sectandi*, majorem Usum in vera Medica praxi *methodica*, quam unquam *Theoria*, nisi optimè perita, comprehendere potest. Ut enim nihil dicamus de *tardioribus* opportunitatibus, & per latiora spatia inter se distantibus, *Chronicorum* variorum affectuum; certè in *brevioris* etiam ambitus, imo plane per *paroxysmos*, brevissimas periodos sectantibus, opportunitatis quasi *captatoria expectatione*, opus esse, certum est in omnis generis Febribus: si nempe usquam, vel *artificia* solidiora, verum atque certum usum habere debeant: vel etiam *spontanea salutaris exoneratio*, justum suum & legitimum tramitem persequi.

X.

Hujus rei nulla alia certiora citari possunt testimonia, nisi illa eadem, ad quæ Exc. D. D. Præses, non tam numerosis vicibus, quàm *semel* potius solum, nempe *constanter*, provocat, comparisonis nempe Febrium, vel *sine ullo medicamento*, saltim debito *Regimine, salutariter*, simul autem *regulariter*, decedentium: Imperitè vero, perverso *regimine, deterius*, quàm ubi plane nihil usurpatur, decurrentium. Ita enim in *firmitioribus* quidem subjectis, seu *natura*, ut loquuntur, robustiore, quando *calidiora alexipharmaca*, versus Paroxysmos, aut *sub horum fervore*, offeruntur, & *sudare*, seu *sudores* post tale medicamentum qualicunque peculiari contentia, expectare quin potius *provocare*, jubentur patientes, primò & certissimè omnium, tales inquam, ne vestigium quidem sudoris assequuntur: aut, si sudor illo tempore obsequatur, non solum *nihil juvat*, sed *exhaurit* quàm maximè vires patientium: imò *pervertit* etiam reliquum totius morbi decursum. Quam maximè verò hoc ita efficit in *sensibilibus*, aut sponte quasi ad *heteroclitas* commotiones procli-

vibus; adeò, ut talibus, vehemens *exacerbatio* æstus febrilis, *anxietates* insolitæ, *inflammationes* internæ, *mentis* *motiones*, *debilitationes* planè singulares, quasi una continua serie hinc emergant.

XI.

Dum ex adverso, illis, in quibus servata est *opportunitatis* ratio, quæsitæ illæ, verbi gr. *sudorificæ* ventilationes, non solum nullo negotio aut adminiculo artificioso, procedunt liberaliter: Sed etiam vix communissimis subsidiis satis observatis, nempe, quantumcunque calidiore obtegendæ ratione: Sed solâ *frigoris* seclusionem, & tranquilla quietis continentia. Ut de noxiis illis *festinationibus*, in acutis *exanthematicis*; de quibus præcedente jam loco verba fecimus, non hic denuò dicamus.

XII.

Sicut autem & materiæ, viarum, & progressuum rationes, & opportunitates morbis peculiæ, prudenter sequi, secundum hætenus dicta, non postremas partes *Regiminis* laudabilis absolvit; ita adeò certè implexa hic est *tertia* illa classis, quam constituimus, *PRIVATIVORUM* Regiminum: necessariæ nempe passim *abstinentiæ*, ne quid minùs conveniens, imò planè contrarium, suscipiatur. Certè, uti passim ingenium humanum, in nullam rem proniùs est, imò pertinacius, quam eas, quæ prohibentur; Ita in Medicâ etiam arte, fide majora propemodum sunt hujus contumaciæ exempla. Tantò minus certe leviter ferenda, quoniam fundamento insistent, si scientes hoc faciant, abominando. Summo artificio structum esse humanum corpus, imò animale in universum, omnes consentiunt. Prudentiores autem merito agnoscunt, quod *structura* hæc nihili propemodum sit, præ *utendi* & *administrandi* ratione, plurimis modis excellentem. Hanc ita inditam esse huic corpori, non quatenus *structo*, sed quatenus *viventi*, ut etiam sine alienis adjumentis, non subsistere solum possit, inter omnia periclitationum undi-

dique circumstantia machinamenta: sed etiam à talibus jam⁹⁹
vim aliquam inferentibus, iterum expedire se, ac eripere,⁹⁹
neminem nisi stupidum fugere potest. Hanc agendi exqui-⁹⁹
sitam & efficacissimam harmoniam, ab ipso CREATORE⁹⁹
benedicto ita institutam esse, omnes videri volumus credere.⁹⁹
Interim ubi quæstio est, de *observanda, adjuvanda, expedi-⁹⁹*
enda, asserenda, hac ordinatissima energia, non aliter, quàm⁹⁹
si somnium audiverint, ita omnes avertunt animum, & di-⁹⁹
rectè ad planè alia, imò *aliena consilia & auxilia*, inveni-⁹⁹
enda, toti incumbunt.

XIII.

Merito vero dico *aliena*; dum non solùm domestica il-
la maximi certè facienda, & omnibus modis juvanda, insuper
habentur atque negliguntur: Sed etiam vel planè *contraria*
iisdem, passim tentantur, & alicubi per inconsiderantiam, nu-
dis *opinionibus* experimentorum subnixa, cum manifestiore
sensu contrariæ efficacix in usum trahuntur: alibi etiam dire-
cto & sensibili effectu *contraria*, eliguntur.

XIV.

Diximus propinquo §. *innexam* esse hanc classem priori-
bus, nec aliter se habet res; licet non æque absolutè, impri-
mis quantum ad cognoscendum attinet, *reciprocè* istæ clas-
ses huic innexæ sint. Nempe quam *secundo* loco nominavi-
mus, *Expectatio*, involvit certè maximè usum *privativum*, im-
patientis & intempestivæ festinationis: Quam *primò* loco com-
mendavimus, vera *μεθοδία* spontanea seu naturalis, prohibet
contrariam turbulentam *exagitationem*. Interim, sicuti *re-
sistere*, aut simpliciter atque turbidè *præfestinare*, rem totam
non exhaurit, nempe unicè ut *noceat*: Sed opus etiam omni-
nò est positivarum harum rerum sufficiente notitia, ut illas et-
iam expedire atque *promovere*, in suo ordine & tempore, in-
telligamus: proinde nemo puto damnabit hanc ipsam etiam à
nobis constitutam discretionem.

Antedicta verò humani ingenii protervia, habet hoc igitur, ut maximè fertilis sit hæc ejus provincia, etiam *obstendi* salutaribus atque *necessariis* naturæ cœptis; quàm proinde evitare, & ita *abstinendo* rebus necessariis benè consulere, multiplex atque latè patens sit & esse debeat indicatio. Unde v. g. non sufficit passim, ut *quies* decens non *servetur*, ut *moderatus calor* non foveatur eique indulgeatur, imò obsequium præstetur, ut *temporum* peculiaribus periodis singularis opera talis non navetur, iisque peculiariter benè gubernandis cura non adhibeatur: Sed tentatur passim *oppositum*, ut *jaclationibus* impatientibus actualibus, intemperantibus *refrigeriis*, jugi *impatientia*, imò *temporibus* quam maximè peculiaribus, tanto major *perversio immorigera*, alibi defectu melioris *consilii*, alibi vel *ipso* malo & imperito *consilio*, admittantur, ut nempe ita non solum *continentia* non præstetur, nec *abstinentia* solertior servetur: sed vera actualis intemperantia, & maligna quasi *activitas* temerè agitur.

XVI.

Quemadmodum autem ita tanquam *generalem* delineationem varii ordinis *Regiminum* exhibuimus, ita prosequemur eminentiora aliqua, per *species*, ejus rei exempla producere, & in illis usum hujus rei eximium commonstrare, faciemus autem applicationem, partim secundum *affectuum* partim *medicationum* indolem,

XVII.

Affectus quod attinet, sicut omninò FEBRES, & plurimis passim exemplis, & maximè familiaribus in Praxi medicis casibus, sese offerunt, ita maximo jure meritoque, facimus etiam ab illis initium; Afferimus enim omni modo, quod *Regimen*, *singularum* Febrium indoli conveniens, sit illud præcipuum, cui universa salutaris illarum, sive *medicatio*, sive reliqua *administratio*, tanquam fundamento incumbat; & hoc perperam administrato, omnia, non solum impeditiora, adeoque

que passim etiam tardiora atque *segniora*: sed etiam magis *ambigua*, atque periculoso eventui propiora, evadant.

XVIII.

Ita enim in Febribus v. gr. *Intermittentibus*, *Tertianæ* quidem, imò & *quartanæ*, *frigus*, per medicamenta occupare aut depellere velle, *calida*, sanguinem fortius commoventia, pessimum est cœptum, si immoderationibus medicamentorum dosibus absolvi suscipiatur, adhibito etiam insuper ita contrario *regimine*, ut eo maximè tempore, cum talibus medicamentis, perverso ita *regimine* *sudor* imperetur, externis etiam adminiculis promovendus, nempè *calore externo* & lectorum plumaceorum spissiorum impositione. Quemadmodum enim hujusmodi rebus, *frigus* paroxysmi, vel nihil, vel parum, antè omnia verò *pessimè*, si maximè eventus voto respondeat, simpliciter & directè reprimeretur: ita sicubi hoc etiam ad votum succedit, augefcit inde inauspicato *fervor* reliqui paroxysmi.

XIX.

Enim verò hunc quidem *fervorem* paroxysmi *temperare*, non esset passim, ita æque inconsultum: sed est eo ipso tantò difficilius factu, ne inquam simul totus etiam ordo Febris confundatur. Minimè omnium autem procedit hæc res satis commodè, per viam simpliciter *sudatoriam*. Quamvis enim à *posteriori* verum sit in experientia, quod, quando in tertianis *suder*, *placidè*, & imprimis *spontè* magis, quam *directa arte*, prodit, tunc caloris vis remittat: malè tamen hoc applicatur tanquam *causaliter*, quasi inquam sudoris eruptio sit *directa causa* minuentis caloris: unde nempè deinde *conficienda* videatur applicatio illa ipsa, quod propterea *sudor* propriè *provocandus* sit, ut calorem *solvat*. Cùm enim sudor ille, non calorem qua talem, sed fortem atque diuturnam sanguinis agitationem, *plethoræ* per colliquationem minuerendæ destinatam, propriè respiciat; huic verò *excretio* sudorifica, nihil usquam subsidii adferat: sed potius præposterum
quid-

quiddam exigere aggrediatur, *evacuare* inquam colluviem ferofam, prius quàm ejus notabilis copia per ipsam conquaffationem fangvinis [mediante motu ejus fortiore] confecta fit: efficitur ita communiffimè quidem, intempeftivo tali *fudorem propellendi* instituto, nihil certius, nifi ut æftus folùm *intendatur*, excretio verò planè non obfequatur: vel planè adhuc gravioribus eventibus fangvinis frustra ita *fervefacti*, tanquam porta aperiatur, & via plana fternatur.

XX.

Cum ex adverfo, vera intentio *frigoris* imprimis tertianarii, longè aliud fundamentum habeat, quam simplicem directè *morbidum defectum caloris*; cui itaque directè refiftere expediat; fed potiùs tolerandum potiùs omni modo fit hoc frigus, & potiùs patienter expectandus effectus ejus deftinatus, nempè *emollitio* atque *præparatio cruditatum* quarundam circa primas vias, ut illæ vel *vomitu*, vegetiùs expelli poffint; vel *fluxu alvi*, vel ad minimum fucceffivis ejus egeftionibus etiam *ordinariis*. *Calor* autem, in *plethorico* maximè corpore, non poffit deeffe, quamdiu non deeft totius *Febris* occasio, fubeft autem fub ea una fangvinis in patiente *abundantia*. Unde potiùs *dilutione* moderata, promovendus eft facilior ejus, utut ita *auctior*, circuitus: Continentiâ verò *tranquillâ* expectandus ejus, ita demum tanto *promptior* finis, fimulque *ventilatio* per fuccedentem fudorem. Siquidem immodestior *refrigeratio* externa, manente pulfus impetu, dum humores profundius *introrfum* constringit, *ardores* internos, & horum *anxios fensus*, fupra *angustie* generalem quafi circumftantiam, temerè auget: fimul verò etiam univerfam *durationem* totius *Febris*, ita intendit, ut novus paroxyfmus non alio impetu revertatur, quàm fi priore nihil actum effet. Qua ratione non folùm præfentibus rebus *paroxyfmi* malè confulitur: fed omninò etiam toti febris periodo.

XXI.

Dum, ex adverfo, illi, qui nihil aliud, nifi per inita, *primos*

mos inquam *paroxysmos*, maxima patientia atque continen-
tia ferunt, si etiam *nullo medicamento* potiantur, magis ma-
gisque benigniores hinc experiantur eos qui succedunt, & un-
dique *mitescentes* atque *decrecentes*: adeò quidem, ut si et-
iam *sudores*, qui quamlibet scenam *claudunt*, sine metu æque
ac impatientiâ, nuda solum *quiete*, non magis, quàm ne sen-
sum *frigoris* percipiant, *tecto corpore*, & supeditata inte-
rim largiore *humectatione*, succedente etiam intermediis die-
bus *alvo*, aut modestè *mollita*, etiam passim sine ullis aliis *ar-*
tificiis, solo hoc *Regimine*, paulatim expirent, & minuenti-
bus indies symptomatibus, tandem prorsus emanent.

XXII.

Ubi tamen etiam illud adhuc *regimen cessantim* ita hu-
jusmodi Febrium & satis legitimè desinentium, memorandum
est, quod patientes, ita, satis *legitimè* inquam, à febribus ta-
libus liberati, optime sese adhuc regere debeant tam circa *fri-*
goris, imprimis *humidi* evitacionem, contrà verò moderatæ
transpirationis lenem potius promotionem, quam insignem
impeditionem: quam etiam circà *ventriculi* evitandam one-
rationem: Et denique tolerabilem *corporis motum* volunta-
rium. Sicut enim, cessante etiam placidè *tertiana* Febre, *re-*
frigerationum corpus percellentium neglectus, aliquando re-
cursum excitat; Unde vulgo maximè suspectæ sunt *ædes sa-*
cræ, *cellæ vinariæ*, imò *transitus fluviorum*: Ita habet certè
etiam non postremum usum, si rectè fiat, aut contra incom-
modum, si perperam, *Motus corporis*: neque hoc solum in
simplici, & quasi melioris fidei, *Febrium* hujusmodi cessatio-
ne: sed etiam quam maximè in febribus talibus per vim ali-
quam *suppressis*: quo certè ultimo casu, prudens usus *motus*
voluntarii, quantum usquam potest tolerari, tantam utilita-
tem exhibet, ut ejus neglectus, sub nimium superstitioso me-
tu *virium* non satis consentientium, sufficere possit, ad
pejorem hujusmodi cohibitionis effectum post se trahen-
dum.

Quid, quod ad *Regimen tertianæ* Febris debitum, etiam omnino pertineat *anniversaria* prorsus, nempe vertente proximo anno, cautio aliqua atque circumspectio, in solertius aliquanto servanda *Dieta*, ne è levioribus etiam occasionibus pristina commotio denuò repullulet, utpote quod omnino nihil rarum est. *Quartanæ* vero Febris regimen, si quod aliud, circumspectè instrui meretur, nempè in sensibilibus. Sola *tranquillitas* est hic præcipuum, cujus maximus, quantum ad regimen, sit usus. Ita tamen, ut omnino inter *privativa, evitanda*, habeatur inconditum Regimen, tum *sudatorium*, tum nimium *deses* atque *otiosum*. Sicut enim in plerisque *chronicis* morbis, *inhabilitas* ad motum voluntarium vividius usurpandum, ingens reverà detrimentum affert *solutioni*, præcipuum autem fomitem penitiori *innidulationi* horum; ita valet hoc reverà etiam de *quartana* febre: Cui, si *motus* moderatus, una cum sufficiente *humectatione*, & lenibus partim *emollientibus* atque *incidentibus*, partim clementer *evacuantibus*, adhibeatur, *methodicè* certè nimio plus ita impetratur, quam quibuslibet aliis tentaminibus. *Sudorificum* autem regimen, intempestivum, & imprimis intemperantius, præbet haud ita difficillimè occasionem, ut *quartanæ* in *hecticas* transmigrent: aut repentino *infarctu* penitiorre, imprimis *hepatis*, jam *ſcſtero*, jam *tumoribus oedematis* & *asciticis*, jam *junctis* talibus rebus, ansam præbeant, sicut etiam omnes *repentinæ commotiones*, tum sanguinis intestinae, sine *localibus*; & imprimis non potioribus *localibus* quam *intestinis*: tum *locales* quidem, sed magis *particulares*, circà ipsa maximè *viscera*, per *vomitibus* vehementes, plus *damni* communiter adferunt, quam *emolumentis*.

XXIV.

Acutarum, vulgata nominis acceptione, nempè *continuarum*, brevis periodi, febrium, *Regimen* certissimum est, bonum nempè & utile, ut patiens à voluntariis partim *jaſtationibus*

bus, partim *refrigerationibus*, partim *coactis*, & imprimis ratione paroxysmi *intempestivis*, *concalesfactionibus*, opinione *sudores*, aut *expulsiones* promovendi, in solidum sibi temperet. E contra vero, neque *cibis*, renuente appetitu, Venter o-neret; neque *potum*, (modò tenuem, & nulla deteriore qualitate corpori molestum,) minimè quidem *intemperanter*, inter-
rim tamen ad sitim *liberaliter*, in usum trahere dubitet; ubi et-iam, præsertim jam ante quantumcunque *adsuefactis*, *calidi* illi potus, *Thée*, *Coffée*, sed *tenuius* tincti: imò *Emulsiones tenues*, sine *feminibus frigidis*, è solis potius *amygdalis*, egregiè conducunt: vitando *carnium* decocta seu juscula, imò etiam alias *gelatinas*, inanibus fabulis *alexipharmacæ* efficacix fru-stra laudatas.

XXV.

Sicut autem hæc ad Regimen *acutarum* in genere omni-
nò pertinent; ita spectat ad earundem specialius jam rectè gubernandi rationem, ne quidquam, quod etiam *opportuno* tempore non contemnendum usum habere possit, *præpostero* & alieno tentetur. *Sudores*, uno propemodum ore, & Me-
dicorum & civium turba, dicant *Febribus continuis*, seu *acu-
tis* dictis. Cum autem sudoris verum *regimen*, revera com-
munissimè statim præjudiciali errore, ita perperam explicetur, ut loco *halituosæ placidæ* excretionis, pro *copiosa, aquo-
sa* effusione capiatur: Si talis pro febribus hisce, in usum tra-
hatur, ut in genere illis nusquam conducit, ita si insuper in
specie *alieno tempore* tentetur, imò verò tanquam conten-
dendo *urgeatur*, trahit certè passim post se se non solum præ-
sentaneas sanguinis insolentiores *exagitationes*, patientis *an-
gustias* anxias, *mentis perturbationes*, imò *intempestivarum
diffusionum & effusionum* promptiores conatus: sed perver-
tit etiam, non ita rarò, universum febris *typum*, exhaurit pa-
tientem temerè *viribus*, auget *impatientiam & incontinen-
tiam* pro necessariis ulterioribus successibus. In *Exanthem-
aticis* autem, in subjectis tenerioribus atque sensibilibus,

familiarissimè etiam irreparabilia *damna* infert, incondita talis intempestiva *expellendi*, per *Sudorifera regimina*, intemperantia. Verbo, nullum hic certius est & utilius regimen, quam quod moderatissimè in omnibus se se gerat, & omninò quaslibet *festinationes* potius præoccupare, interim etiam *impedimenta lenium subtilium secretionum* & excretionum, avertere valeat. Quemadmodum autem hæc constitutio, propemodum specialissimum regiminis, tanquam per singulas *species*, moderamen complectitur; ita est tanquam generalius adhuc, & huic veluti generi commune, iuxta *mensuram periodi* totius. Salva certè sancta veritate testari hoc possum PRÆSES quod non sine tacita admiratione aliquoties observaverim ejusmodi perturbationes, etiam illorum à quibus præcipua salus expectabatur, in Febribus ejusmodi continuis periodicis, revera magis solùm *catarrhalibus*, quam ullius altioris *malimoris* ullo suo merito suspectis; ut nempe tales ibi, præter omnem rationem, *tertio, quarto, quintò die*, propemodum de hora in horam, conversionem in melius, etiam cum impatientiâ minimæ tacitæ, præstolarentur; & quoniâ illa non ad votum sequebatur, licet interim satis optata *æqualitate statum* suum prosequentes, legitimæ prognosi optimum argumentum suppeditarent, pessima quæque ominarentur: Unde etiam, ab alio tranquillius formata *prognosis*, quod *æqualitas illa status*, bonæ potius spei fundamentum præbeat, cujus tamen exitus ante *septimum* ad minimum diem, ad sensum minimè expectari nedum pro *constanti*, si etiam appareret, haberi, aut securitati hinc indulgeri possit, eventu ipso confirmata, trepidationes istas in confusionem dedit. Est itaque omnino maximi meritò facienda, in ordinando conveniente regimine, utiquè hæc etiam EXPECTATIO prudens, ejusque maximè prosecutio, per *regiminis* etiam idonei, atque tempestivis subordinationibus rectè instructi, assiduum prudentem usum.

Valet autem tantò magis provida regiminis, *diapnoën* liberantis, non impedientis, observatio (cessante jam ipso formali Febris ambitu & illà recentissimè curata,) qualem in ipsis *intermittentibus*, laudavimus, etiam in *continuis*, & quam maximè quidem *brevioris* periodi, seu magis *acutis*. Quandoquidem his ipsis etiam valdè intempestivæ *refrigerationes*, alibi *novam*, & communiter *heteroclitam*, exacerbationem, alibi ad minimum longas lentas *debilitationes*: alibi inexpectatas quasdam *abscessiones*, seu potius collectiones cujuscunque residui noxii, portendunt: unde tantò diligentius evitari debent.

XXVII.

In *Hectica* febre, generatim quidem *temperata*, imo *tepidior* potius, quam valdè *calida*, aëris temperies, quin etiam *balnea* aquæ dulcis, lenitèr *tepida*, conveniunt: De reliquo vero, quantum usquam vires ferunt, confert *motus corporis* moderatus: Vbi commendationem *Sydenhamii*, qua *Equitationem* & *vecturam*, ut ille quidem ait *Phthificis*, nihilo autem minus etiam *hecticis*, commendat, majore consideratione practica & prudente usu, omnimodò dignam reputamus.

XXVIII.

Meritò autem, cum hujus Viri mentio inciderit, etiam tanquam ab ipso primò ita *positiva* sub *cautione*, inculcatum *Regimen Variolarum* atque *Morbillorum* laudare decet. Quamvis enim tot *millenarii* exemplorum in *rusticis* & *plebejis* infantibus, affatim monstrarent, quod *NIHIL* AGERE, sed simpliciter potius *privativè* rudiora *impedimenta* vitare, ad felicem successum horum exanthematum sufficiat: Potuit hoc tamen partim inauspicata *superbia ditiorum*; partim vera etiam *mollities* liberis talium adsuefacta; partim *Practicorum*, sat agendi & officia sua in usum deducendi, cupiditas, ut tales infantes atque pueros, sine *arte* obstetricante felicem horum exanthematum successum & exitum adipisci minimè posse, pro certò habitum passim apparuerit, imo vero hodieque adhuc,

hinc inde ita reputetur. Hanc rem scitissimè emendare ag-
gressus laudatus *Sydenham*, commendat Medico potius *NIHIL*
AGERE; *nihil*, inquam *positivum* suscipere, aut *artificia* ita pe-
culiaria perpetranda sibi proponere: sed solis *consiliis*, quomo-
do regi debeat patiens, insistere: ne nempe vel *intempestiva*
expulsio, inauspicatò tentetur: vel *immoderatio* expulsio a-
gitetur: vel plane, negligente patientis licentia, actuali *perfri-*
geratione, directum damnum introducatur. Et certè, cum,
quantò sensibiliores sunt hoc morbi genere correpti patien-
tes, eo minus ferant *commotionem*, vel *præmaturam*, vel *nimi-*
am, sine certorum damnorum periculo; ita, ubi efflorescentia
non dum deficit, neque justus ejus rei metus occurrit, adeoque
expectare omninò fas est, quod Natura jam sua *spontè* eruptio-
nem, quantum satis est, promotura sit: si hoc illa etiam ita fa-
ciat, interim nihilo minus etiam *ars* hoc adhuc promovere
nempe *augere* & intendere aggrediatur: non potest certè,
quin ita *plus justo* fiat, quod in his affectibus & maximè *vario-*
lis, nunquam certo periculo caret. Unde quidem *regimen*
pro *variolis*, propemodum in nuda simplici rationi conformi
patientis *continentia* tali fundatur, qua libertas *transpiratio-*
nis, magis minime *impedietur* quam actu *promoveatur*: Intelli-
go gradu notabiliter auctiore, quam per se, satis liberaliter libe-
ra procedere valeret. Sub hujusmodi certè regimine, sufficiunt
etiam simplicissima remedia, *abforbentia* & lenissimè *diapnoi-*
ca: imò, sunt subinde planè nulla verè *necessaria*. Habet au-
tem *intempestiva* & *immoderata* hujusmodi *artificialis* per-
versa expulsio, hoc duplex incommodum, ut à *præmatura*,
instabilis deinde maneat *efflorescentia*: ab *immodica*, & *nume-*
rus pustularum, & impetus *inflammationis*, & modus placi-
dioris *maturationis*, multis modis lædatur, & ferè ubilibet pe-
riculo propius sit universum negotium, neque levi quidem il-
li sed communiter graviori.

XXIX.

Quem admodum autem in Febrium negotio, utpote talibus
affe-

affectibus, qui non solum ipsi quoque ad peculiarem veluti regulam succedunt sed insuper etiam brevi, aut certè plus minus determinato, temporis ambitu, hoc ita agunt, paulo exquisitiori *Regiminis* etiam ordini, & locus est, & usus; Ita dispari magis ratione sese gerunt *Chronici* morbi, adeo, ut quasi singulis illorum *propriū* regimen assignare, non magis nimio operosius sit, quam ita specialius, ut revera potius ad propriam prorsus morborum talium specificam indolem illud dirigendo, exquisita etiam tractatione opus sit, totius morbi, ut talium regiminis proportionum ratio decenter illustrari possit. Unde quidem potius in hoc genere etiam sufficere potest simplex potius bonus *ordo*, rerum *nonnaturalium*, magis ut *in genere*, quam quacunq; specialiore applicatione, quæ sine morbi quasi specilissima indole curiosius deducta, illustrari minus potest.

XXX.

Interim, quod etiam jam supra indigitavimus, valet utique de plerisque morbis *chronicis*, quod in illis familiariter obviæ *inappetentiæ*, coacta ciborum velut *obtrusione*, consulere, nunquam benè cedat: sed potius, si non æquè *tenui*, tamen *simplici* victu, illis commodissimè consulatur: minimè etiam simpliciter metuendo aliqua sapida, nisi tum ingente difficilis *concoctionis* vitio laborent; tum correctionis per *condimenta* ad tolerabiliorem temperiem, quasi nullam spem reliquam faciant; Præterea etiam valdè *insueta* patienti existant: imò verò maximè omnium si ab illorum etiam moderato usu, patiens ad sensum *pejus* afficiatur. Certè verò meretur hic insignem considerationem, *triplex* illa differentia, victus *tenuis*, victus *simplicis*, & victus valdè *intemperati*: utpote quarum rerum confusio, sæpè patientes multis molestiis afficit. Ita enim v. gr. qui *secalino* pane, benè *fermentato* atque sapido, uti consueverunt, si inde ad purum *triticeum* atque filigineum transeant, familiariter fere incommodius inde habent, quantumlibet *chronicis* morbis affecti, quamdiu quidquam edendi *appetitus* adhuc gliscit. Interim non
statim

statim etiā ad alia *dura* fercula, uti vulgo tanquā inter se comparare solent, *grobe Speisen/grob Brodt*/par ipsis constat *tolerantia*: nisi quod hic etiam, in mitiore adhuc morbo, passim etiam usitatorum sibi & gratorū duriorum ciborum moderatum usum minimè jugiter difficulter ferant: Unde certè prudentior observatio *euphorie*, præcipuam in hoc negotio regulam suppeditare potest.

XXXI.

Ingens damnum, quod *chronicis* morbis à *Dietetico* regimine difficiliore, impendeat, designavimus jam supra, *motus corporis* passim quasi necessariū *defectum* & *impotentiam*; Cui quanto magis, per vires æque ac occasiones, licuerit operam prudenter dare, eo certè tolerabilius solent habere patientes. Interim quod de *viribus* dicimus; benè discernendum est, ne *affectata* quasi debilitas, *fastidiosus* inquam atque *segnis* potius, quam verè *defectivus languor*, imprimis ex uno forte motus tentamine primum resultans, imponat, cum etiam sanis non adsuētis, aut longa desidia iterum *desuetis*, par sensus familiaris existat, donec repetitione iterata magis magisque decedat.

XXXII.

Valet hoc usque adeò, ut non dubitemus etiam oedematosis crurum tumoribus affectorum exemplum citare. Cum enim tales, de plebe certè multos, conspicere liceat, qui, ad *desidem* vitæ rationem servandam impotes, necesse habent motibus, quantum usque tolerare possunt, uti; qui sub tali, quantumcunque exequi possunt, *motu*, (temperando tamen à repentino nimio impetu) nulla inde eximia tumoris incrementa incurrunt, sed potius non nisi lentissima illa persentiscunt: Evenit tamen tanquam ad sensum contrarium in *otiosis*, & *quietis* necessitatem sibi incumbere opinantibus, quin quam maximè à *respirandi difficultate*, sub primis motuum tentaminibus percepta, mox omnia graviora, ominantibus, adeoque ab ulteriore hujus usu ita abhorrentibus. Qui sanè
ita

ita promptissimè magis magisque tument, & nominatim quidem circa ipsum *abdomen*, promptiores atque copiosiores stagnationes ita incurrunt. Magis autem utique talibus noxium esse *frigus*, sub hujusmodi otiosa desidia, quam quibus localis motus ad tolerantiam insigne studium placet, non magis experientia testatur, quam ipsa etiam *ratio* suadet, modò *energiae transpressionis humorum attenuatoriae* rectè gnara.

XXXIII.

Tantò majoris autem usus est etiam *motus localis* corporis præ omnibus *Pharmaceuticis* remediis, tam in simplici *abundantia* plethorica imminuenda, quàm in *spissesscentia* sanguinis, imò sola nimiae abundantiae *oppletione* rectè expedienda, adeoque *stagnationibus* mitigandis aut minuendis. Unde in *Hypochondriacis* & simplicius *Hypochondriaco-melancholicis*, sufficiens *potus*, liberalior *Motus*, & qualescunque *mentis*, etiam artificiosae, consolationes, habent certè multiplicem laudatissimum usum in his casibus; & talem quidem, qualem *Pharmaceia*, universa, ne assequi quidem possit, nedum melius præstare.

XXXIV.

Interim à *repentinis* utique intemperantibus fortibus *motibus* eo magis cavendum est talibus, qui tum *nimum sanguinis*, in corpore possident, tum nimis parum dilutum eundem habent. Ex hujusmodi enim errore prognascuntur partim *repentinæ expansiones* sanguinis, & inde variae *angustiae, oppletiones, infarctus, obstipationes*: tum *eruptiones*, aut ad minimum impetuosiores atque pertinaciores *connisus* ad easdem.

XXXV.

Ducit nos autem hæc ipsa res, ad *Regimen hæmorrhagicae* dispositioni idoneum indicandum. Ubi nempe præsto est sensibilis *Plethora*, & hanc partim *molimina* eruptionibus actualibus tanquam sensibilius destinata, comitantur: Quæ *motibus* corporis, imprimis paulò minus providis, facile & multum exacerbantur: ibi habet omninò locum illud regimen, quod quidem *frequentes*, & quasi frivolas hujusmodi *exacerbationes* temperet: Interim minimè etiam simpliciter ad nu-

dam *desidiā* transeat. Licet enim simpliciter *deses* atque *otiosissima* quies, frivolas ac frequentes commotiones & eruptiones omninò præoccupet; modò simul etiam ab *internis* commotionibus sanguinis, per *potus vinosos*, *aromatum* abusum, conclavia nimis *calida* & vehementem *iracundiam*, satis caveatur: non aufert tamen, sed *differt* solum hujusmodi continentia, eruptiones illas; ut deinde tandem cum magis indomito impetu, per datas modo dictas occasiones, erumpant: aut, si revera etiam ita detineantur *exonerationes* tales, ut à reliqua *dispositione* minimè verè alienæ, prognascuntur inde aliæ, nusquam leviores, sed semper potius *graviores* pathematum species; In *Junioribus* quidem, *activioribus*, *iracundis*, *vino*, præsertim *rariùs*, intemperantiùs indulgentibus, *Febres acutæ*: In segnioribus autem *Rheumatica*, *Hypochondriaca*, imò hæc inter se *reciproca*, pathemata, *Cephalalgie* importuniores, *Anginæ*, *Erysipelatodes* congestiones, imò, licet rarioribus casibus, *Paralyfes*.

XXXVI.

Est itaque *primarium* optimum *regimen* in hæmorrhagiis rectè tractandis, postquam satis liquet, quod *abundantia* sanguinis, *commotionibus* jam exagitata, aut planè jam *affectis* hujusmodi ventilationibus, sæpiùs sublevata, nequaquam simpliciter *toleranda* & nusquam imminuenda aut levanda reputetur: Adeoque breviter, hæmorrhagiæ, non *in genere* & *simpliciter*, *damnentur*, atque *arte sufflaminandæ* habeantur: Sed potius *moderato* illarum successui, ita obsequium præstetur, ut solum ab *intemperantioribus* illarum commotionibus, & quidquid his inservire potest, caveatur.

XXXVII.

Equidem non tanquam directè & simpliciter ad regimen referri possunt, ipsa *auxilia* præscribenda; ut in præsentē casu, *hæmorrhagiarum* à Plethora, *sanguinis missiones*: Interim ad harum utique *regimen* pertinet omninò, *tempeſtiva*, & quoquo modo *competens* ordinatio atque distributio illarum, secundum *tempus* & *loca*, quo ita scopis suis rectè satisf-

tisfaciant. Ita nempè pertinet utique ad hoc regimen, ut ventilationes hæ etiam artificiales, ita instruuntur, ut scopo suo non sola *opinio*, sed rei *veritate* & effectu potiantur.

XXXVIII.

Hoc itaque intuitu, convenit maximè sanguinis missiones tempore imprimis *æquinoctiorum*, aut sanè circiter, instituere: in junioribus in *brachiis*: in paulò jam *annosioribus*, imò vel à XXV. anno, aut circiter, tantò magis autem in *mulieribus*, in *pede*. *Quantitate* etiam non quidem prodiga, interim *nec* etiam *parca* nimium: à III. ad V. uncias. Nimium *parca* enim missio, ubi tamen *iusta* esset ventilatio, trahit non ita rarò post sese, novas spontaneas ipsius naturæ *concitationes*, & pertinaces *connisus*, qui veras demum novas turbas exhibeant, ut vel planè abstinuisse melius fuisset. Tantò magis autem necessarium est ejusmodi regimen, *tempestivè* inquam repetendi ventilationem utilem, ubi actualis *Adsvetudo*, imprimis spontanearum eruptionum præsto est: Quandoquidem tales neglexisse, si tandem spontè, aut undecunque, cessent, certa alia pathematum genera velut invitat, aut portam illis aperit: ad minimum autem certissimè *inaniore*s sunt quæcunque aliæ methodi, intentiones, & inventiones, his rebus occurrendi, si hæc in antecessum negligatur.

XXXIX.

Postquam hæc ita indicavimus, partim ut ad *Plethoram*, partim ad *spissescentiam*, partim denique ad *eruptiones* Sanguinis pertinentia, facile hinc elicere poterit, qui solidioris *pathologiæ* intellectum habebit, quodnam sit optimum Regimen pro affectu ex hac *triplicitate*, tanquam infausto quodam effluxu, prognascente, nempè magis seriò accusando *Malo hypochondriaco*: Et quomodo huic etiam hodiè prope modum jam in vulgus nota præsidia, *liberalioris potus* & *motus*, egregium subsidium ferant. Verè autem peritioribus, sine difficultate etiam hinc dilucescet, quo intuitu *Hypochondriacis* seriò talibus, tam eximias mitigationes exhibeant pru-

dentes adhibitæ *sanguinis missiones*. Longiùs autem protendentibus mentis oculorum aciem, non poterit etiam quin appareat, ingens illa *reciproca* consensio, quam adsveti jam *hæmorrhoidales* fluxus, si posthac deficere incipiant, excitant per *hypochondria*, inprimis *sinistrum*: Et è converso, illud, quod Celeberrim. *Doleus* in Enclyopædia sua de *Malo hypochondriaco*, ultima propemodum linea, & brevissimis verbis, memorat, quod *observatum sit Hypochondriacos* (insignes) *coorta hæmorrhoidalis fluxus eruptione, meliùs habere cæpisse*. E quarum rerum iusta consideratione facilè concinnare poterit, quodnam *Regimen* hypochondriacis maximè conducat, & quare. Nempe *diluens*, motu locali voluntario *attenuans*, quin denique dextrè etiam imminuendo *subducens*, adeoque præoccupans exacerbationum occasiones.

XL.

Arthritodeon affectuum absurdum fuerit Regimen aliquod laudare, priusquam satis cognitum sit, qui nam fiat illi affectus, qui huiusmodi Regimen postulent, aut certè expectent. Certè enim inanè fuerit vel optime callere *quid conducat*, si affectum ipsum *cui* conducere debeat, ignores, adeoque nec ullam occasionem artificii in usum deducendi assequaris. Equidem crassiores illos affectus *Podagram*, *Gonagram*, *Chiragram*, non ita facilè contingit ignorare; si nempe veram jam suam *ἀκμὴν* consecutæ, non modò membra hæc tanquam capta obfideant, sed etiam *sensus* exquisitis cruciatibus percellant & exerceant. Quando verò adhuc veluti *mussitant*, & è *longinquo* solùm, dissimulata genuina sui ferocia, *moliuntur*; quo maximè tempore adhuc propior est *integritatis*, ut ajunt, *statui negotium*, adeoque etiam medicationes, imò verò harum *regimina* iusta, præcipuum adhuc usum pollicentur; ibi cùm ferè quam maximè familiaris sit *ἀγνοια* illa veræ indolis talium affectuum, fit illud, de quo dicimus, ut non benè cognito affectus genio, vana etiam sit applicatio regiminis. Ne vero argutari solùm velle videamur aut tergiversari, asseveramus

mus omninò, quod in his maximè casibus præcipuum locum habeat *cautio* illa superius notata, ut non solum justis *regiminibus* opera solertissima navetur, sed imprimis *contraria* tentamina, & alieni ausus, imo *contrarii* potius, adeoque *nocendo* propria, evitentur. Quando enim *Hemicranica*, aut alias per *insultus* feroces acriora *Cephalalgica*; alterutrum etiam latus *cervicis*, *scapularum*, *spinæ dorsi*, imò alterutrum *brachium*, gravantia pathemata, incumbunt, imò jam, nisi planè imperitis, velut evidentiâ *Ischiatica* pathemata: Cum usitatæ opiniones recentioris *pathologiae*, partim has res, (imprimis in corporis habitu spongiosiore) *Rheumatismi* nomine, *arthritidi* plane contradistinguunt: partim tum horum tum ipsius *Arthritidis*, causas in *acrimoniam* humorum salinam, & portentoso illo nomine, *Scorbuticam*, conjiciant: Frustra hinc certè est vel veram energiam *convenientiæ* mutuae horum affectuum, adeoque veracem illorum *Diagnosin*, assequi: vel, sive *Pharmaceiam* justam, vel *Regimen* verè conveniens, illis ita invenire.

XLI.

Enim vero qui rectè animum adverterit, quid mutuae conspirationis intercedat, *Plethoræ*, & quidem commotæ, cum *hæmorrhagiis*; quid *apparatum* ad hæmorrhagias fiat atque vigeat, tam appellendo adeoque congerendo, quam *stagnando*, *tendendo* atque *premendo*, imo denique etiam in parte sic onerata *renitendo* & contra *tendendo*: si hæc considerationes porro comparentur cum *locis* hæmorrhagicis, & quidem secundum *ætates* his locis speciatim imminentes: quin denique si ex ipse *Clinica* praxi, ex iis quæ indies verè & notoriè fiunt, observetur, quam certus passim transitus fiat ab hujusmodi vulgo dictis *Rheumaticis* affectibus in veros *arthriticos*: & vicissim, ex *arthriticis* male tractatis, in hujusmodi *restagnatorios*: Ille, qui nempè ita rem perspicit & perpendit, agnoscet etiam penitus, quid ex hujusmodi potius *respectibus*, tam medicationis, quam *Regiminis*, his tali-

bus affectibus verè respondeat atque adeo debeat; Aut contra, ab illis alienius haberi mereatur.

XLII.

Ita nempè demum intelligere licebit, quis sit usus *tempestivæ ventilationi* sanguinis; non (uti quidem rapiunt potius quam capiunt, crudi speculatores) ad simul & semel *eradicandam* Arthritidem aut *Podagram*, imprimis jam adultiore & insolentiore: Benè vero ad *mitigandam* eam, & præoccupandos tum nimis *frequenter*, tum nimis *acerbos* ejus insultus: Imo ad subordinandos etiam *motus* locales tempestivos & sufficientes: Utpote egregio usui inservientes, si dextrè & peritè administrentur seu regantur, *ventilato* prius sanguine: Non factò vero hoc, nisi cum summa prudentia suscipiantur, certas propemodum molestias, imò exacerbationes, provocare aptos; quantacunque sanguinis vel universali, vel particulari exagitatione ita admissa, Dum certè interim per tales metus, penitus reformidatus usus liberalior *localium motuum*, Arthriticis & Podagricis perpetuò *rigidiores* reddit artus atque partes; imò, si deindè aliquando denuo aut ex improvisò, fortior aliquis motus suscipiatur, certius exacerbationes Paroxysmorum actualium ita introducat. Ubi certè in provida atque circumspecta Praxi, maximo jure æstimanda venit observatio illa, tota simpliciter practica, verè clinica, *Sydenhamii*, quod gliscentibus jam insultibus podagricis, audacius suscepti motus corporis fortiores, Palindromen quandam seu retrocessionem violentiorum motuum spasticorum ad interiora corporis, post se se trahant. Quod certè incommodum, uti nullis certius evenit *Arthritico-podagricis*, quam evidentius *Plethoricis* ita nulla re certius, præoccupari potest, quam rectè tempestivis sanguinis ventilationibus: Hoc ipso autem insignis ille usus *motus* prudenter gubernati, pro his affectibus, penitus in deteriore partem accipi possit.

XLIII.

Quemadmodum autem jam antea *Regimen* quasi certum ad
hæ-

hemorrhagias tam pertinacius *molientes*, quā ipso exitu libera-
liore *adsuefactas*, laudavimus; ita meretur omnino certè etiam
mentio fieri *artificialium* sanguinis ventilationum, quacunque,
imprimis tamen *iusta* aliqua de causa, introductarū & *adsuefa-*
ctarū. Intelligit sanè insignè hujus rei specimen ipsū vulgus me-
lius, quam perplexis quibusdam speculationibus impliciti mul-
ti doctiores, in scarificationis usu, tandem temerè neglecto, ut-
potè à quo varia certa incommoda expectanda esse, neque le-
vià quidem passim illa, constans experientia non magis testa-
tum, quam conspicuum reddit. Tanto magis autem mere-
tur talis constitutio æstimari in *venæ sectionibus*, alias vel sæ-
pius, vel propter justiores causas, imprimis tamen *chronicæ* in-
dolens, usurpatis. Cum enim talium evacuationum post hac
neglectarum, mala consecutaria, quasi paulo remotius distare vi-
deantur, adeoque non æque directe; minus solertem impri-
mis, mentem quasi manu ducant, ad nexum illum suum origi-
nalem deprehendendum; Non adeo æquè mirum hinc est,
quod vulgo Theoreticorum potius omnia alia, hic in men-
tem veniant, quam *εγγεγραμμένα* *spasticorum* conaminum, *Symbo-*
licis temporibus, tanquam expressionem quandam, circa *loca*,
imo totas *tegiones*, consuetarum emissionum, machinantium.
Dum interim unicum certè, non utilissimum solum, sed com-
modissimum etiam *Regimen* hic est, *consuetas* illas evacuationes
cum subordinatis *motibus* corporis, *eundo*, *equitando*, *vehendo*,
tempestivè & proportionatè repetere, atque ita *consuetudinem*
semel contractam, continuare: Et hoc maximè omnium, non
magis sub utilitatis, sed verius *necessitatis* cujusdam, veluti lege,
ubique conspicuæ quædam *iustæ causæ* hujusmodi evacua-
tionum perseverare sentiuntur, nempe constitutio *plethérica*,
& plures occasiones sive Diætetice sive imprimis *Patheticæ* ad
importuniores hujus commotiones. Unde certè, ubi hujus-
modi circumstantiæ præsto sunt, nempè tam *adsuetudo*, quam
ipsa etiam *materialis* constitutio conspirans, ubi cum maxima
prudentia, practica magis, quam theoretica, æstimari debent
vul-

Vulgò creditæ *contra indicationes*, & inter has præcipuè *etatis provectioris*: Quandoquidem hæc ipsa tantum abest, ut insignem dubitandi rationem objicere possit, ut potius, rebus uti dictum est, habentibus, revera septuagesimus quintus etiam annus nondum sufficiat pro absoluto termino ventilationum talium simpliciter omittendarum.

XLIX.

Unum verbum adjicere placet, pro Regimine circa *Motuum tonicorum* efferas anomalias observando. Ubi nempe de *Epilepsia, chronica* inquam, illud monendum videtur, quod vulgata illa solertia, Paroxysmo tali correptis, *pollices* è pugno extrahendi, minimè laudari mereatur. Sicut enim præmaturè, & statim sub initiis paroxysmi, non nisi languidissimè hunc solvit; paulo autem etiam tardius suscepta, longè diuturniorem languorem, & imprimis *mentis*, interdum etiam delirum plus minus, *fastidium*, familiarius post sese trahit: Ita in causa sæpe numero esse, observari poterit attendentibus, quod hac ratione paroxysmi facilius ad sæpius *revertendum* inducantur, quando ita *singulatim*, præmaturè & præter quasi destinatam *contentionis* periodum, interpellantur. Unde quidem nisi peculiariter urgens aliqua circumstantia v. g. vehementis *commorsecationis lingue*, citatam solutionem paroxysmi specialissimè urgere videatur, extractione illa pollicum tentandum, præstat ab illa, quibuslibet aliis respectibus aut intentionibus abstinere, quam vano revera solatio, neque *summæ* totius affectus quidquam detrahare, nec etiam ipsius præsentis impetus plenam ita solutionem bona fide assequi, sed reverà potius solum miserrimum solamen ita quærere, quod etiam justus metus, tantò citius & facilius reversuræ exacerbationis, tanto pejore modo irritum efficiat. Quod proinde omnimodo considerari & perpendi meretur,

XLV.

In *destitutione mouts tonici* æquè atque voluntarii gravissima, *Paralytica*, non indignam consideratione solertiore du-

ducimus, ingentem illam occasionem ulterius *obrigescendi* certissimam, quæ ab ipsius universi *exercitii motus* defectu, originem ducit. Unde quidem *svadendum*; imo quovis modo studendum putamus, ut etiam *aliena opera*, membrum paralytica motus impotentia affectum, *sæpius & diutius, moderatè* tamen, non impetuosè flectendo agitetur. Quod usum nempe si non æquè certò, & veluti simpliciter, ad *summā* totius mali, nempe sensus & motus influxum, certò revocandum, sufficiat certum tamen commodum præstare poterit, ad *infarctum* in partes ita à relaxatione flaccidas incumbentem, de tempore in tempus expediendum. Quo nempe eodem etiam intuitu, minimè contemnendum censemus priscum consilium, *frictionibus* partes ita affectas exercendi; quamvis enim illæ similiter minimè suffecerint intentioni, partes has tanquam sensu denuò *percellendi*, satisfecerint tamen facilius *presso-*rio effectu, ipsis hujusmodi, de quibus loquimur, infarctibus ita minuendis, *stagnationibus* præsentibus copiosioribus discutiendis, *spissescencia* humorum ita in parte affecta corrigendæ, imò meliori spei etiam jam dictorum *influxuum sensus* atque *motus*, revocandorum. Unde certè, inquam minimè negligendum putamus consilium illud, remedia etiam quantumcunquè *nervina*, ita cum pressoria frictione applicandi: Non tam suppositæ facilioris atquè penitioris *pene-*trationis opinione, quam dicta hac veriore & efficaciore intentione, tam humorum progressus per poros partium promovendi, quam ipsius tandem etiam influxus *tonici vitalis* vegetioris, ita quasi proritandi.

§. XLVI.

PUtamus autem hæc quidem sufficere posse pro specimine quasi quodam Affectuum variorum, & *Regiminis*, tanquam in exemplis talibus, efficacia; Superest ut etiam aliqua dicamus, de *Regimine medicationum*: Quomodo inquam regere conveniat Patientes, sub variis *medicamentorum* oblationibus, aut auxiliorum quorumlibet præscriptionibus. Placeat initium facere à *Sanguinis missionibus*; Circà has non

ignota est, *superiorum* maximè *Germanorum, Francorum, Svevorum, imò Palatinorum*, quasi superstitiosa exactissima observantia, dum *sanguinis missiones*, illo ipso die, quo admiffæ sunt, quanta possunt corporis & animi quiete, & liberi imprimis *aëris* abstinencia, prosequi, antiquissimum habent: unde illum diem, placidis amicorum, cum Xeniolis ipsos visitantium, colloquiis, & parco, aut ad minimum temperantè, vini potu, absolvunt: Proximè sequentem diem, *indulgentiore, edendi atque bibendi* quadam licentià exequuntur, præsertim *deambulationibus* simul, si tempestas faveat (quamvis minus *serenâ* hac, etiam vix venam aperiri consentiant) in amœniora loca, animi causa, & corporis motu exercendi gratia, susceptis: *Tertio* demū die, paulo audaci9 aëri se credentes. Unde quidem hoc etiam vulgati joci proverbium recitant; den ersten Tag maßig/ den andern gefräßig/ den dritten satt und voll/ so bekommt das Ueberlassen wol. Invigilant autem hic, huic diætetico velut ordini, ex ea maximè opinione, quod sanguis venæ sectione commotus, facile ad febrilem intemperiem concipiendam prolabatur. Quamlibet autem hujusmodi *scrupulis* locum concedere, non conveniat, non est tamen etiam planè negligenda *sensibilibioribus, moderatio*, eò magis, si cum qualicumque *trepidatione* sectionem admiserint, aut quocunque modo, etiam jam facta illa, sibi diffidant, aut metuant; alios autem sanguinis missio sufficiens, non planè enormis, deterrere non debet, quin eodem die, vel iisdem etiam proximis horis, libero aëri se permittant, imo vel peregrè proficisci nihil formident, modo *motus*, qui ipsis nequaquam inutilis est, moderamen non excedat, in *ambulando* præcipuè, aut *equitando*: *veclura* enim minus ferè excessus minatur, dummodo *aëris* intemperies nulla negotium faceffat. Omnino vero maximè commodum est, per plures dies post venæ sectiones, quotidie moderatis motibus corpus agitare, atque adeo expeditiorem sanguinis motum tum localem, per poros partium, tam intestinum, craseos suæ attenuatorium, studiosius celebrare:

re: adeoque etiam ipsum illum in hoc quoque genere peculiariter exoptatum affectum, mediante *ventilatione*, etiam ipsi sanguinis *crasi* corrigendæ satisfaciendi, ita impetrare: Cum ex adverso, eâdem desidia, etiam post qualemcunque ventilationem continuatâ, revera ex hac parte irritus manet speratus usus.

XLVII.

Potest autem omninò etiam ad bonum *Regimen*, celebrandæ *sanguinis uiissionis*, referri ipse *Locus*, quo emissio utiliùs celebrari possit. Quamvis enim antiquæ illæ, (nisi quidem propiorum potius ævorum sunt fallacia,) *superstitiosæ distributiones Venæ sectionum*, secundum specialissimas ramificationes quarum aliæ *capiti*, aliæ *hepatis*, aliæ *lieni*, aliæ *mensibus*, aliæ *arthritidi* & *Ischiadi* &c. quasi proximè debeantur, propemodum exoleverit; habet tamen veriore ad huc locum, diversitas totorum veluti truncorum, secundum *superiorem* & *inferiorem corporis regionem*: utpote quæ differentiâ certissimum, & imprimis in sensibilibus etiam manifestum, habet usum practicum: uti pluribus deduxit disertè D. D. PRÆSES Dissert. de *Venæ Sectione in pede*. Juxta quam circumstantiam proximæ dignitatis est, differentiâ *incisionis majoris*, cum repentino largo effluxu: aut *minoris*, cum valdè tardo successu. Ubi nempe etiam simplici rationi consentaneum est, quod, *repentina* larga evacuatio, præsentius alteret, sensum oeconomiae corporeæ, quam *languidior*: Nisi quidem summa sit subjecti *sensibilitas*, cujusmodi exemplum allegavit notabile D. D. PRÆSES Dissert. de *Motu Tonico Vitali*.

XLVIII.

In vomitu, per *artem* quoque provocato, præter *vehiculi* commodam præmissionem habet, omninò etiam locum, in *Emetis*, *quietior* continentia; quæ, uti nimiam commotionem egregiè *sedat*; ita contra, *motus* inconsiderati, imò ipsius capitis perpetuò *erectus* status, augent faciliè *vertiginosam*

jam nauseam, vomendi vehementiam, aut ad minimum perti-
naciam: Ita, ut post aliquot vomitus, succedentibus jam *ina-*
nioribus solum conatibus, quando ibi, sive *sedendo*, sive pror-
fus jacendo, quietum sese gerit patiens, conatus ultiores vel
 penitus cessent, vel ad minimum rarius magis magisque, re-
 pullulent: Quoties autem patiens sese erigit, tunc citò, cum
vertiginosa capitis turbulentia, novus conatus erumpat, fru-
 stra patientem fatigaturus. Quæ certè res, in hujusmodi e-
 vacuatione in ipsis jam morbidis *insultibus* aliquando præscri-
 bi solita, nequaquam negligi debet, utpotè *nimiam* commo-
 tionem, nulla directâ ordinationis factæ culpa, ita perperam
 machinans aut introducens.

XLIX.

Potest etiam certè in hujusmodi casu, *accidentalis* qua-
 si talis nimix commotionis, juxta cum *quietiore* continentia,
 plus, quam intempestivæ medicationes *sopientes*, simplex, re-
 verà medicus, usus, nempe ad unam aut duas solum uncias,
Vini calidi, sacharo & *aromatum* pauxillo imbuti, ut certè
 trepidas etiam sæpè in hoc genere res, leve hoc medium, pror-
 fus ad votum expediat, & tranquillissimas efficiat.

L.

PURGATIONES quod attinet, valet in his moderamen-
motus & quietis, una cum *refrigerationis*, etiam ipsius inter
desidendum ani, evitacione. *Motus* enim minus consideratus
 aut immoderatus provocat interdum *nimiam* catharfeos com-
 motionem; *Desidia*, imprimis in ipsis languidioribus alvis, fo-
 pit veluti stimuli sensum: *Refrigeratio* vero imprudens, teste
 solerti experientiâ, frequentissimâ certè causa est, ad minimum
 conjuncta, communissimè, ut *tormina* purgationi accedant,
 quæ, hâc evitatâ, vel plane nulla, vel pauciora, & nimio mi-
 tiora, obtingere solent. Ita etiam *calida*, vehicula quasi mate-
 riæ *evacuandæ*, juscula hordeacea aut cerevisiaria, promovent
 placidum magis evacuationis successum, & præoccupant *tormi-*
num facilem aut abundantem concursum.

Cautio verò certè non vana aut exigua locum sibi vendicat, circa debitum purgationum arte provocatarum liberum *successum*, ne illæ *voluntaria detentione*, temerè frustrando intercipientur; quandoquidem ab hujusmodi errore, non solum gravia impræiens incommoda, gravissimorum *torminum colicorum*, *angustiarum spasticarum*, aliquando *Fætericarum* obstipationum, imò *Ileodæmon* conversionum, passim inde ingruunt: Verùm etiam *durabilia*, & in longum tempus excurrentia, varia graviora circa abdomen pathemata, minimè rarò initia sua inde sumunt. Unde his etiam rebus prudenter indulgere aut obsequi, necessarium omninò est.

LII.

Imò verò non abs re erit, hoc ipso loco etiam mentionem injicere, rei certè nequaquam frivolæ, quæ *Claudium* Cæsarem non ita penitus absurdè, ut res absolutè commemorata sonare videtur, ad Edictum permovit, hunc in finem promulgandum, cum miserrimum statum conspexisset, in quem à contrario suscepto, inciderat patiens quidam. Loquor de *flatuum coacta repressione*, in subjectis, *atonia* hac vaga intestinorum familiariter affici adsvetis. Ego certè, PRÆSES, non pauca ejus rei commemini exempla, ubi gravissimorum, & imprimis acerrimè *contendentium*, *torminum*, quasi *rumpi* intestina minarentur, variæ hodiernæ Pathologicæ speculationes, & Praxeos *Narcoticæ* tentationes, una cum *absorbentibus*, acerrimè stimulantibus materiæ, & *calidis carminativis*, jam materiæ, jam tono viarum destinatis, multa trepidè & tamen frustra agitantur, & commotio *salium scorbuticorum* pro-ram & puppim rationum & intentionum absolveret: Ubi tamen solertiùs facta perquisitione, nullum aliud manifestius suberat fundamentum, nisi quod patiens *flatus urgentes* temerè *cohibuisset*: Vel etiam alvum, etiam citrà artificialem acriorem *stimulum*, saltim sua spontè *urgentem*, detinuisse: unde *clyster* unus & alter efficiebat, quod omnia illa artificia

non modo non potuerant, sed etiam hic illic, ante talem alvi *reserationem* ingesta, imprimis *opiata*, graviter depravaverant. Ubi certè alvi talis *solutio*, *lenitio*, *emollitio*, cum *fo-
tu* calido *exteriùs* applicito, etiam operculi olli fictilis (si alia deessent,) plus passim prodest, quam perversæ speculationis multiplex solertia. Et habet hæc res frequentissimum locum in *mùliebri* imprimis Sexu; quibus ab his initiis certè sæpenumero pathemata talia subeuntibus, dum fomentis illis citò animum adjiciunt, si simul svadeatur, ut quacunque simplici arte, *clystere* domestico, imò vel *suppositorio* moderato, *alvi* simul *apertioni* invigilent, non indigebunt solum nullis prolixioribus *medicis* auxiliis, sed absolvent etiam ita dolores suos, longè citiùs & constantiùs, quam sub nudo-
rum *fomentorum* usu, & fortasse Evporisti *carminativi tonici*, ut *Aquæ Menthe*, *Pulegii*, *Melissæ* &c. subsidio, longè tardius, & vix non subinde repullulando, tandem vincunt.

LIII.

Certè verò circa *SUDORES*, prudente opus esse *Regimine*, multa hinc inde testantur exempla, perperam procedentium eventuum, si improvidè administrati *sudores* fuerint. Addenda verò hoc loco est omninò animadversio *Practica* minimè rejicula, circa *indolem* patientium variam, ab *educatione*, imò ipsa *nativitate*, à *matribus* admodum teneris & sensibilibus, à reliquo *vite genere*, *assuetudine* aut *insuetudine*, & denique *Sexu*, imò etiam *debilitatione*, aut *trepida sensatione*, ab aliis jam *prægressis morbis* introducta. Ubi nempe cavere certè sibi debent, quicunque *Practicorum plebejis laboriosis, robustioribus*, subserviunt, ne experientiam circa talia subiecta sibi observatam, temerè transferant ad diverso more dispositos. Quod certè offendiculum non rarò ingentes turbas in commendandis medicamentorum & methodorum energiis, exhibere potest, sicut ejus rei ingens exemplar, & locuples planè, præbere potest *Rulandinarum curationum* cohors. Quibus autem praxis inter *teneriores*,
deli-

delicatiores, meticulosiores, impatientiores, infirmiores, ab aliis prægressis morbis turbatiores, malis adsvetudinibus obnoxios, patientes, obtingit, illi habent fanè, quod etiam in his generibus prudenter ordinent, imò hunc in finem etiam passim ipsorum affectuum specialissimas opportunitates, & rectè intelligant, & dextrè prosequantur.

LIV.

Involvit autem *Regimen sudoris* rectè instruendi, ante omnia *Tempus* conveniens; ubi inquam *in genere*, & quibus veluti *horis* peculiaribus *in specie*, *Sudor* expectari, aut *provocari* debeat; deindè *modum* etiam ejus seu *mensuram*, quàm copiosè aut potius *moderatè*, sudare conveniat: *Tertio*, quomodo etiam *post sudorem* sese gerere, non magis ex usu, quam necesse sit. Ita quidem considerandum veniet, quod *Evacuatio sudorifera*, (nisi quidem *directè serosæ* humiditati evacuandæ quasi simpliciter inservire debeat, ut aliqui in *hydropicis* tumoribus tentare solent,) quam maximè quadret & conveniat *halituosis* potius solis materiis; & consequenter etiam ejusmodi affectibus, in quibus *halituosæ* tales materiæ propriè peccant. Quod enim sudationes *Veneræ* *Lue* affectorum concernit, puto neminem fore solertiùs speculari adsvetum, qui illa *evacuatione* malo huic *directè* consuli, in animum inducat; dum neque simplex *evacuatio serosa* huic scopo satisfacit: Nec etiam *contagium venereum* ita *halituosum* est, ut *vapore* ipso sudatorio dissipari valeret: Sed omninò potius præcipua intentio hic subfit, partim frequentiore atq; ue diuturno *Regimine actualis caloris*, moderato *augmento motus humorum intestini* attenuatorii & quasi colliquatorii ita velificari: Partim etiam hoc ipso *Regimine*, penitiori *perreptioni* medicamentorum, cum humoribus per omnes veluti meatus subtilissimos corporis, ita veluti subsidio esse: Quamlibet nec etiam excludamus actualis auctioris *evacuationis serosæ* intentionem: dum utique sub hac curationis *methodo* vera intentio esse videtur, *totam* quæ tunc præstò est *massæ*

massæ sanguineæ mensuram, tantò temporis spatio, 3. à 4. septimanarum, sensim in serum fatiscentem, vividiorè commotione *eliminandi*, & parcè subnascentem novam, qualicunque specifica efficacia remediorum, à corruptela illa pariter specifica *liberando*, totam novam non solùm, sed etiam *puram* massam sanguineam ita instaurandi.

LV.

Neque verò etiam ullo modo negligi, ne dum negari, debet, institutum, ipsi omninò Naturæ, citrà artis instinctum, familiare, *evacuationes* etiam simplicius *serosas* per spontaneam sudatoriam *emissionem* excutiendi; id quod ordinariè facit in Febribus *tertianis*, *finiente paroxysmo*. Ubi nempe sub *calore* paroxysmi fortius exagitatus intestino motu sanguis, aliqua sui parte actu in serum *colliquatur*: Quod proinde, absoluto tandem ita hujus paroxysmi penso, tanquam ultimo totius paroxysmi actu, extra totum corpus proscribitur.

LVI.

Interim habet utique reliquum *Sudatorium Regimen*, hanc præcipuam intentionem, ut plus *vaporosa*, quam simpliciter *aquosa*, evacuatione, præstare satagat. Huic fini nihil melius atque certius conducit, quam *calor temperatissimus*, spontaneam vitalem temperiem vix quidquam *excedens*, sed potius illam solùm placidè & æqualiter fovens. *Secundum* verò locum occupat omninò *continentia* benè *tranquilla*, imprimis ubi affectûs indoles, aut patientis, *sensibilior* & inconstantior existit: Sive ex se, sive per accidentales perturbationes: Quo postremò maximè casu, ingentem reverà usum habet hujusmodi voluntaria suscepta *quies*, imprimis si etiam *animi* patientis æqualitas conspiret. *Tertium* locum tuetur *potus actu calidus*, moderatè, sed sæpius, assumtus: Vbi certè usitati hodiè potus *Thée* & *Coffée*, egregiam operam navant: Abstinendo solùm à copiosa & saturatiore utrorumvis *tingtura*, sed v. gr. *Coffée* Drachm. unam pro Libra

Libra una Aquæ, *Thee* vero vel scrupulum unum, *melioris* notæ, adhibendo: Cujus utriusvis potus unciam unam semis, vel duas, pro uno haustu sumsisse sufficit, pro diversitate tamen molis corporis: calore interim horum ad patientis placidum moderato, quantò calidius tamen, eò ferè melius. In *Chronicis*, promovet sudationis promptitudinem etiam *vapor humidus calidus*, corpus exterius ambiens; quem quidem curiosiores *spiritus ardentis* calido halitu inducere suscipiunt: Simplicitati verò etiam faventes, hypocaustis usitatis angustioribus, quorum furnulo alveus cupreus aquam ferventem continens, & vaporem illum exhalans, impositus est. Aut in *cista sudatoria*, *Laconica* vulgò dicta, vapore aquæ, lateribus aut ferramentis candentibus affusæ. Ultimum propemodum locum merentur placidæ *frictiones*; quæ imprimis manantis jam sudoris placidæ continuationi, non malè conferunt.

LVII.

Sicut autem ita *Sudor halituosus*, locum habet in affectibus, halituosum *fomitum*, aut *recrementum*, sub se comprehendentibus; qui modo dicta quoquè ratione decenter obsequetur. Ita est tamen etiam subindè considerandum, quo maximè *tempore*, eliciendus, aut *expectandus* veniat Sudor. Quæ res omninò plus considerationis meretur, quam vulgò credi possit. Omnem difficultatem tollit quidem reverà, *placidissimum Regimen*; quo ipso maximè intuitu hoc etiam primò statim loco constituimus: Quo nempè nihil quidem *positivè* velut *impellatur* & *exagitetur*; interim etiam *spontaneo* Naturæ motui, nihil usquam moræ ne dum impedimenti obijciatur: Quo ipso certissimè, nequè intempestivè commovebitur quidquam, nequè quod tempestivum est, retardabitur, quin justos suos progressus rectè assequatur & exequatur. Si verò tanquam determinatum novissè justum hujusmodi *tempus* animo sedeat, est hoc, in affectibus quidem, quorum causa verè *halituosum* quiddam præ se fert, vel ab ipso

mox initio totius affectus, satis opportunum; Ut nominatim in *Peste* & verè *pestilentibus* Febribus. Habet hujus rei specimen aliquod & verum exemplar *Sydenham*, in Juvene Pharmacopæi fratre, cui ab ingestis variis medicamentis, nihil nisi simpliciter exacerbata est mali vehementia, ut non solum omnis quies patienti eriperetur, & in juges summas angustias conjiceretur: Sed etiam, laudabiliore certè ipsius Naturæ conatu, quicquid variorum medicamentorum studiosè ingereretur, statim vomitu excuteret. Huic ita affecto patienti, cum *Sydenham* iussisset, sepositis tantisper omnibus medicamentis, decubitus nudum in lectum, & tranquillissimum situm; mitescentibus ita, in horas, omnibus gravioribus symptomatibus, non solum maturè in *spontaneum sudorem* deductus est æger, sed cum etiam deindè medicamenta ipsi offerrentur, placidè prorsus illa retinuit, & exoptato ulteriore successu morbum pestilentem feliciter superavit. De *Sudore Anglico* verò, quæ jam sub introitū Dissertationis attingimus, sunt utiquè etiam ad hunc propriè locum summo suo jure referenda.

LVIII.

In *Continuis* autem prudentissimè observandus, ut rectè deprehendatur & agnoscat, est ipse *Typus*; quomodo ad sensibiles *exacerbationes*, & qualescunquè *remissiones*, sese gerant. Quanquam enim certum omnino sit, quod minimum omnium errare contingat, si semper ita moderatè sese gerere æger continuat, ne *spontaneus* sudoris successus temerè reprimi possit: Quoniam tamen apud omnes atquè singulos patientes, non ubiquè par obtingit obsequium, expedit omnino tanto melius scire & intelligere exactius *tempus*, quo sudoris *legitimus* proventus tanquam propriè *expectandus* venit: Ut nempe hac ratione, ad minimum sub illo temporis articulo, tantò circumspectius sese gerere moveatur, & ad minimum ita *privativum* hoc Regimen, *impedimentis* inquam cavendis intentum, ita in usum trahatur, ne

ne huius temporis & *opportunitatis* neglectu, graviora demum damna locum inveniant. Iterum enim omninò dictum hoc volumus, quod nec in hisce Febribus, *positiva* sudoris *expulsio*, locum justum habeat; minimè omnium verò *intempestiva*; nempè à vera mensura *justi temporis*, quod *declinationem* Paroxysmorum comprehendit, aliena, & in ἀρχὴν Paroxysmi, aut ipsa ejus impendentis primordia, incidens.

LVIIX.

Si verò usquam circumspectæ *Regiminis sudoriferi* administrationi attendere convenit, est hoc certè in quibuslibet *exanthematicis acutis, contagiosis*. Hac de re, licet jam superius præcipua monuerimus, non tamen de nihilo erit, adhuc semel etiam præsentē loco iterum mentionem injicere. *Sudorem exanthematicis affectibus, nequè necessarium, esse, nec ullo conspicuo modo vel solum utilem, demonstrat* satis illa horum omnium indoles, quod non solum certis demum *diebus*, exanthemata talia legitimè compareant, sed etiam nusquam, juxta veram vim Grammaticam usitati vocabuli *eruptionis*, sed longè veriore imitatione *tacite* atquè benè *maturæ efflorescentiæ*. Cui rei tanto plus veræ lucis affert experientia, quod alias satis sanis, nequè vero etiam ullo exquisitiore vocabuli sensu *robustis*, sed quantumcunque quoquè teneris, si solum continens Regimen prudenter servetur, simplicissimè imò verò lenissimè *privativum*, ne inquam actuali *refrigerio* pateat locus, exeant hæc exanthemata rectissimè, & liberrimè. Cum ex adverso, eadem experientia affatim testetur, quod omnis non solum *præmatura*, sed omnino etiam ipsa *nimia*, exagitatio, & imprimis *concoctio* sanguinis, certas difficultates *triplices* objiciat; nempè 1.) ut hac ratione, exanthemata illa cum majore *angustia*, & *perturbatione* patientium, procedant; 2.) nec etiam subsistentiam post hac servant decentem, sed admodum ancipitia sint imò vero proclivia, ad *retrocedendum* potius, quam matu-

rescendum: Aut ad summum 3.) ita *copiosè* emergant, ut de-
indè patientes, imprimis in *variolis*, ingente, maturationis
comite *ardore*, denuò gravissimè affecti, in novas inde per-
turbationes & ancipitis eventus ingentia pericula, conjician-
tur. Hæ itaquè circumstantiæ, svadent utiquè decentem,
& certè prudentem atquè peritam, harum rerum *gubernati-*
onem. Ut vero, pro nostro scopo, rem brevissimis expedi-
amus, asseveramus, quoquo modo *sudatorium* Regimen, in
his affectibus esse *inutile*; versus tempus eruptionis, aut sub hu-
jus imprimis initiis, etiam revera *nocendo* propius: imo, quan-
to immodestius instruitur, eò certo periculo propius: solam
autem *refrigerationis* exclusionem hic omnino sufficere, jun-
ctam tamen cum evitatione impatientis corporis *jaçtationis*.
Quo nempe intuitu, tam quantum ad ipsum *Regimen*, quam ad
medicamentorum ordinationem, tantò melius ita scopo suo sa-
tisfaciet Medicus, *abstinendo* inquam prudenter ab intempesti-
væ *activitatis* consiliis, invigilando autem ipsius naturæ tem-
pestivis atque moderatis conaminibus, eorumque liberum
successum ab impedimentis, magis bono consilio & *Regimine*,
quam aliis positivis artificiis, vindicando.

LX.

Supereft ut mentionem injiciamus cautelæ, in circum-
specta Praxi revera non contemnendæ, circa usum *Alexiphar-*
maco *Diaphoreticorum* in *acutis*, & imprimis *malignis*, in sub-
ordinando *Regimine*, transpirationem liberiores minimè
impediente: aut contra, non obtinenda hujusmodi moderatio-
ne, omittendis, aut certè prudentissime exhibendis hujus effica-
ciæ remediis. Nempe vulgata opinio plurimum ceu *directè*
ita tribuit *Alexipharmais*, ut iisdem, (sine tam peculiari re-
spectu ad quamcunque *evacuationem*,) *subigere*, *corrigere*, *in-*
vertere, malignas, contagiosas, & ut vulgo loquuntur, *venena-*
tas talium morborum causas, animo infideat. Cum autem
hæc spes revera maximè inanis existat, nisi dexterrimè ipsa
Excretio placida & rectè tempeftiva potius decentissimè ob-
tinea-

țineatur; interim enim ipsa pleraque *Alexipharmaca*, quæ,
(citrà prorsus impudentia nova commenta, & nullo usquam
fundamento innixas speciosorum nominum impositiones, re-
vera adhuc aliquid efficacix hic exerunt, præcipuam mani-
festariam efficaciam exhibeant,) in *sudoribus*, aut sane largio-
ris *transpirationis* manifestioribus augmentis, promovendis:
Et quidem non sine satis sensibili etiam *intestini motus* sangvi-
nis intensiōe: Quando jam hujusmodi remedia temerè in
corpus, & largius quidem, ingeruntur, Patiens autem verè pa-
tiente Regimine sibi non prospicit: sed potius ita incommo-
dè sese gerit, ut *refrigeratione* qualicunque, Peripheria cor-
poris potius stipata, & largiori transpirationi inepta red-
datur: Ibi fit, exemplis minimè raris aut ambiguis, potius
facillimè, ut remediorum horum, non solum nihil boni ef-
fectus obtineatur, sed reverà potius *damnum* inducatur, dum
commotione graviore sangvini inducta, exitus interim in-
tercipitur: Quo nempè casu & intuitu longè utique consul-
tiùs fuisset, ab hujusmodi commotione prorsus abstinu-
isse.

LXI.

Cæterum autem generale quasi *sudoris* eliciendi, in *Chro-
nicis* magis constitutionibus, opportunum tempus esse uti-
que videtur illud, quo etiam ordinariè & in statu *secundum
naturam*, absolutæ reliquæ concoctiones, non solum peniti-
us & æqualius in totum corpus distribuerunt humores: Ve-
rum etiam ultimam hanc *repurgationem*, ita debito velut ordi-
ne subire, & recrementa tandem tenuissima dimittere, aptissi-
mè possunt. Est autem hoc tempus, in constitutione *se-
cundum naturam*, aut proximè adhuc disposita, ipsum *Ma-
tutinum*: Nempè à *tertia* vel *quarta* hora post mediam no-
ctem. Et manu ducit nos quasi, hæc ipsa mentio, ad monen-
dum etiam aliquid circa *Spontaneos Sudores anniversarios*,
qui aliquibus hominibus, imprimis tamen jam *consistenti æ-
tati* vel propioribus, vel actu addictis, evenire solent. Obtin-

gunt hi maximè familiariter *Æquinoctiorum* tempore, & imprimis propemodum *autumnali* æquinoctio. Emicant autem quàm maximè circa ante nominatas *horas*, aut paulò fortè maturiùs, mox à *secunda* post mediam noctem. *Subjecta* quibus obtingunt, sunt admodum frequenter de reliquo etiam ita satis *sana*; communiter autem *Plethorica*, in Diæta pleniore, & otiosiore vitæ genere constituta. Plerisque sub hoc ipso quotidiano sudoris fluxu, qui etiam multis, XIV. dierum spatio non penitùs cessat, satis de reliquo benè est; nisi quod aliquibus aliquamdiu antè, quàm hic sudor sese exerit, reverà *fastidiosa* quædam *gravitas* corporis & *animi*, imprimis autem *artuum* velut *inertia* peculiaris, adhærere sentiatur: Comitante etiam, sed rarò effatu valdè digno, *appetit* tædio: *Somni* etiam vel *inquietudine* molesta, vel ad minimum insufficiente ad optatam restaurationem effectû, quin potiùs etiam ipso somno *torpidiores* atque graviores se reddi conquerantur.

LXII.

His quidem *Sudoribus*, asseveramus opus esse ejusmodi prudente *Regimine*, ut nihil *alienum* circa illos, per errorem, suscipiatur. *Nimum* quidquam, licet haud æquè metuumdum videatur, non desunt tamen etiam exempla minùs patientium aut præposterè satagentium, qui potius per brevem manum fatisferi posse hujusmodi conaminibus Naturæ interpretantes, non tam *obsequi* his sudoribus, seu fovere eos, sed *promovere* potius, *augere* & *intendere* eosdem, sibi proponunt: Ut ita vel simul & semel negotio defungantur. Alii verò *tædio* obsequii, alii etiam negotiorum suorum detrimento aliquo metuendo, alii *debilitationis* metu, quantum satis etiam est indulgere his dubitantes, malè ita ipsos gubernant & administrant. Quid, quod neque desunt, qui sudores tales, latentis morbi indicium esse interpretantes, eosque cum *hæticis* & *colliquativis* confundentes, artificia iis opponenda quærunt, cum periculo non levium aberrationum, si in artifices inciderint meliora non satis doctos.

Quemadmodum autem circa hosce præsentis notationis sudores, circumspèctio utilis est; Ex adverso verò, incommoda horum tractationum *suppresio* antè omnia, affectibus, *Rheumatico-artbriticis*, & *Febribus* ita dictis *Catarrhali-bus*, imò *ναυσώδεσι* & *Erysipelaceis*, occasionem præbent, quin universam sanitatis Syntaxin sensibilibiter turbare, & *humidioribus* etiam, totius massæ sangvineæ *pituitosam* intemperiem conciliare, & *oedemata* introducere: ita merentur etiam justam sui mentionem *Sudores copiosi*, qui *post Febres*, præsertim *continuas*, imò nominatim *compositas*, sub decursu suo circa sudoris tempestivum successum perperam administratas, familiariter succedere solent, recolligente se jam spontè Natura. Ubi videlicet, revertente jam *appetitu* sensibili, & imprimis *somno*, & satis prompto & satis profundo, nec etiam aliis ita dignis effatu incommodis amplius se exhibentibus, *calore* præsertim à naturali gradu vix sensibilem declinationem offerente, simul atque patiens haustum aliquem tepidiorē assumserit, certissimè & plurimum omnium autem, simul ac obdormiverit, diffluit in *sudorem* abundantissimum, qui non desinit, quam diu *dormit*: & quamlibet etiam iteratis vicibus indusum siccum capiat, simul atque oculi iterum ad somnum connivent, toties præsto est statim, & continuat abundanter, hic sudoris fluxus.

LXIV.

De his *sudoribus*, experientia numerosa teste asseverare licet, quod nullum ab ipsis metuendum sit fonticum damnum, modo rectè gubernentur: Benè verò perversa illorum æstimationo, & consequens tractatio, malorum eventuum author evadat. Quando nempe hujusmodi sudores, temerè *pro-hecticis* & *Colliquativis* damnantur, & illis varia, imprimis autem *antihectica* & *antiphthifica* vulgata, plus minus sensibilibiter *adstringentia*, largo imprimis, imò continuato, abusu, opponuntur: Cum unum leve remedium, quod vulgo ab
omni

omni *adstrictionis* nota liberum æstimatum, etiam largioribus dosibus præscribi sive, his sudoribus, *minimâ dosi semel* per unam noctem, adhibitum, vel ipsa unâ, si ita rem dirigere placeat, vel certò alterâ nocte, eos placidissimè cohibeat atque sistat. Neque verò interim etiam propriè opus est velut absolute ullo tali ad *cohibendum* artificio, cum solum *Regimen* sufficere possit: imò etiam, cum qualicunque tandem verè idonea & nihil perplexa aut ancipiti artificiali tractatione, concurrere debeat. Ita enim, si hi sudores solum cum illo moderamine decenter tolerantur, ne actuali insigni *calore* integumentorum, præter rem sudor velut *impellatur*; cavendo tamen etiam, ne actuali *refrigerationi*, quam omninò ægrè ferunt, patientes tales exponantur: Interim autem etiam patienti, tam *cibis* bonis, quàm *potu* sufficiente, (nullam aliam incommodam efficaciam simul obtinente,) quantum satis est, succurratur; decrescunt ita sensim, & desinunt tandem *sponsè* rectissimè, hi quoque sudores, cum plena & secura patientis Euphoria. Si verò etiam medicari ipsis tandem placeat, (quandoquidem certum est, quod *largius* quam directâ necessitas simpliciter exigat, omninò fluant:) Est tamen ita etiam omnibus modis servandum *Regimen*, ut hæc ipsa medicatio, non statim & *præmaturè*, in effectum deducatur, sed omninò per initia simpliciter modo dicto *Regimine*, & imprimis *refrigeratorie* repressiois evitatione, huic sudori ita prudenter indulgeatur, ut omninò per aliquot dies successum suum retineat, iterum dico, modo adumbrato *Regimine* ita temperatum: & *analepsi* quoque moderata quasi simpliciter Diætetica, temperantissimi usus *Vini*, & *Emulsionum* amygdalinarum, quantum tolerabile videtur, in subsidium adhibita. Ita, postquam ad minimum omnium *quatuor* noctes, melius *sex* ad *octo*, sub antedicto *Regiminis* moderamine, sudor hic toleratus est, potest deinde, justum & verè efficax, *tonico-analepticum* remedium, in usum trahi, quamvis ita moderata dosi, ne ipsum etiam *repentina*

tina & quasi *præceps* simul & semel *cobibitio* sequatur: Sed potius *duobus*, imo *tribus*, deinceps, diebus, demum lenibus successibus decrescendo, denique planè cesset. Ubi tamen adhuc insuper sic affecti patientes, omninò omnium optimè sibi consulunt, quando etiam post cessantes ejusmodi sudores, tam vestitus, quam liberi aëris, usum, ita gubernant, ut ab omni transpirationis *cobibitione*, imprimis autem repentina ejusdem *represione*, immunes maneant. Ubi breviter notare in mentem venit, insignem usum, imo veluti necessitatem quandam, ad transpirationis *liberum* & benè *æqualem* successum, conservandi caloris *tibiarum* seu *crurum*, *tibialibus* nempe densioribus, atque spissioribus: Dum revera quantumcunque sensibilibus, ut omninò sunt modo dicta ratione affecti, *crurum* frigus, & ante omnia quidem *repentinum*, plus ad totum corpus alterandum, valet, quam si æqualiter totum corpus frigus allapsum corripit. Id quod omninò passim usum habere potest, in utroque, maximè tamen *masculino* sexu, harum partium etiam ordinario calori adhibendo magis adsveto,

LXV.

DIURESEOS, uti rarissima obtingit occasio, ita nullum etiam singulare *Regimen* ejusdem, tanquam ex instituto, requiritur; potius autem illud monendum interdum venit, spontè quoque sese offerente, nempe citra medicamenta, benè verò à potulentis fortè, urgente quasi *Diuresi* seu urinæ mittendæ necessitate, ne tunc illa reprimatur & simpliciter retineatur. Dum ab hoc etiam inconvenienti ausu, verè gravia sæpe numero pathemata pullulant, sicut tantò magis, ubi etiam per actualia Drastrictera *Diuretica*, Urina intemperantiùs *commota* est, *detentio* ejus hujusmodi arbitraria coacta, facile, & vix non certissimè, gravissima incommoda post se trahit.

LXVI.

De alio verò Evacuationis tanquam simpliciter artificioso genere, nempe SALIVATIONE, tantò justius non solum
G est,

est, quæ è re sunt, monere: Verum etiam tantò magis necessarium. Quandoquidem hæc operatio non solum passim promptius in usum trahitur, quam necesse sit: Sed etiam minus dextrè atque circumspectè administratur, quàm securum atque tolerabile sit. Quamvis itaque videri possit magis ad *methodum directam* Salvandi, quam ad *Regimen* salivationis pertinere, quomodo aggredi illam deceat, *quantitate* præcipuè imò etiam *qualitate* medicamentorum; non inconueniens tamen erit, quia certè expedit, & passim necessitas ipsa excusat, monere, ne Salivatio *repentino impetu* instituat, sed potius moderatis dosibus. Siquidem statim recitare possemus exemplum, ubi iuvenula, per omnem veritatem *sana* potius, quàm vel ullo alio, vel hoc ipso venereo malo, verè affecta, è *præcipiti commotione* Salivationis, *quinto* manè, cum summis anxietatibus, interiit: Quotidiana ferè prope modum exempla, ubi à tali *præcipiti commotione*, etiam robustiores, tum graviter periclitantur, tum verum speratum usum totius hujus ausus nequaquam reportant, frustra sit allegare, cum nota passim sint: Minimè *perreptante* ita, uti crassi hujusmodi Theoretici contendunt, majore Mercurii quantitate, & fortiore commotione, ita totum corpus: sed frustrante potius crudatali *exagitatione*, penitiorè & subtiliorè *insinuationem* in exquisitos meatus. Ubi etiam, porro, quanto *simpliciora* sunt, atque *temperatissima*, *mercurialia* remedia, eò certior & securior est successus: Ubi Mercurius rectè *dulcificatus*, *internè*; *currens* autem in unguentis *externè*, aliis quibuscunque formulis non solum par, sed verius superior atque dignior est. *Tertium* autem quod considerationem eximiam hic mereatur, est omninò digna *preparatio corporis*, priusquam salivatio excitetur: quæ nempe in legitima *prædispositione* corporis, tam per crassiorum communium fordium subtractionem, quam per *conspirabilitatis* liberæ procurationem sufficientem, plurium dierum continuata decente administratione, in effectum deduci debet.

Ipsius autem Salivationis, jam susceptæ & decenter concitatae, verum ulterius *Regimen* atque *moderamen*, involvit omninò ejusmodi subordinationem, imprimis modo dictæ sufficientis justæ *conspirabilitatis*, ut ita placida *perreptatio* Mercurialis alterationis per universos humores, satis rectè atque expeditè succedere valeat. Ubi tamen iterum nequaquam opus est, actuali *coacto sudatorio Regimine*; nempè ad consuetæ, uti vulgò vocant, *sudatorie curationis* ordinem: Benè verò potest tolerari, tam inoderatus *gradus* caloris, quam *Decocterum* etiam lignorum tenuiorum usus, & talis, etiam in lecto, *continentia*, ut æger potius perpetuò madori propior sit, quam ulli *refrigerationi*: *Refrigeratio* enim, quantò *sensibilior* tantò pejor hic semper est; Imò verus architectus anxiorum passim *Symptomatum*: Quæ absurdum sit jam ab his, jam ab aliis violentis causis arcessere, verè inani Pathologia; & nihilo etiam melius, variis medicamentorum subsidiis expugnare velle, cum facilè, nisi *Regimen* hoc justum demum rectè negotio consulat, per talia ipsa, symptomata actu potius exacerbentur.

LXVIII.

Quando itaque *Salivatio*, sub judiciofa tamen utique etiam roboris corporis discretionem, *moderatis*, ad verissimilem *proportionem*, dosibus medicamenti mercurialis, concitata est; tum etiam prudente sub æstimatione, *repetitum* medicamentum, quantum conducat; Et *salivatio* etiam placidè, imò quantum satis esse videri possit, procedit: (præsupposita *præmissione* decentis *præparationis* corporis ante suscipiendam hanc concitationem,) Tunc convenit, illam ita expectando atque tolerando prosequi, Germani dicunt, *Ab-und Auswarten* / ut antè omnia modesto illo *calore*, & sufficiente etiam *humectatione* potulentâ, imò moderata actuali *Diapnoë*, etiam per decoctum *tenuè* lignorum promovenda, successus totus ita feliciter ad finem deducatur. Ubi

nempè simul circà *continuationem*, aut iterum cessationem, hujus evacuationis, meritò utique notandum venit, quod nisi quidem medicatio ipsa in *quantitate* medicamenti, & *impetu* commotionis, quod ajunt, in limine, graviter cespitaverit, quod ibi sufficiat, solum indulgere fluxui, sine ulteriore tantum pluri Mercurii exhibendi repetitione. Ita enim etiam spontè sensim sensimque cessat Salivæ fluxus. Medicè tamen magis pharmaceuticè, quàm simplici regimine, habet pluribus nominibus usum, simplex omninò *Pimpinella alba*.

LXIX.

Omninò verò necesse est, ut *Salivatio* rectè suscepta, etiam decentem suum tam successum quam exitum fortiatur; ut nimirum non minus, quam sufficere possit, in corpore perpetret, sed penitus, colliquatoriam suam & evacuatoriam intentionem, absolvat. Aliàs enim minimè rarum est, videre patientes, imprimis ab inconditis ejusmodi *repentinis commotionibus*, mox ab initio susceptis, velut incuneatos in uno aliquot loco dolores retinere; qui, licet sub ipso progressu evacuationis, minus urgeant, tamen revertente qualicunque post hac Orthostadia, pleniorè diætà, & nova humorum copia, reverà de novo quasi patienti insigne negotium facessunt: nec etiam domari queunt, priusquam *denuò moderatè* suscepta Salivatione, etiam illud quod ita intactum restiterat, penitus auferatur. Ubi quidem imprimis, ad ejusmodi particulares velut innidulationes materiæ hujusmodi malignæ, propiùs attingendas, valet usus, sed omninò dexterrimus, non rudis, nec immediatè ad partem adhibitus, neque copiose institutus, *Ungventorum* mercuriatorum. Quæ tamen res cum non tam ad nostram tractationem *Regiminis*, quàm ipsam potiùs *methodum medendi* pertineat, non convenit circà illam prolixitati indulgere.

LXX.

Speramus posse hæc intentionibus nostris, & proposito
fco-

scopo, sufficere, ut non opus sit prolixioribus, imprimis peculiaribus etiam, deductionibus, propriam tractationem promerentibus v. gr. *Regiminis Gravidarum*: Tantò minus, cum etiam antè hos paucos demum dies, hoc ipsum negotium magis ex instituto tractatum sit. Unde quidem placet, *unicum* adhuc, si non ipso toto argumento, certè tamen sententiæ nostræ tenore fortè, particulare objectum, breviter tamen exequi, nempè *Regimen VALETUDINARIORUM*. Denotamus autem hoc nomine non exquisito æque aliquo *statario* morbo simpliciter, detentos; minimè omnium autem *Hydropicos*. Sed tales maximè, qui & aliàs *levissimis* de causis male habere, & à paulò *rudioribus*, etiam eximè affici, consveti, tamen nullum æquè *manifestum* genus morbi offerentes, saltem sub generalibus illis, solo usitato more, *perplexo* nomine perstringi solitis, vexationibus corripuntur, quos turba Practicorum sub *Rheumaticis*, *Catharralibus*, *Phthisicis*, seu potius *tabidis*, *Hypochondriacis*, *Colicis*, *Nephriticis*, imò, citra manifestissima specialissima signa, *Scorbuticis* pathematibus numerat. *Glückig/ kalte Glücke/ reißende Glücke/ zu Steck-Glücken geneigt/ kalter und schwacher Magen/ Milk-Beschwerung/ und Verstopfung des kleinen Gedäders/ Colic/ Mutter-Beschwerung Stein-Beschwerung/ Scorbutisch Geblücke/ Scorbutische Glücke/ Scorbutische scharffe salia, &c, &c.*

LXXI.

In hujusmodi constitutionibus, commendamus, ut justus respectus habeatur, ad dispositionem ægrorum talium, quam ex *abundantia & commotione sanguinis* ipsis adhærente, & si res rectè æstimetur *ventilationes* justas *promerente*, quin potius jam per *spontaneas* sanguinis exonerationes, *assuetudine* quasi quadam, hinc inde sublevari solitâ, exhibent prudenter considerantibus. Interim, non succedentibus decenter harum exonerationum qualibuscunque *conaminibus*, facile deindè, & magis magisque quidem, evenientibus ita hujusmodi repetitis *commotionibus*, & inde prognascentibus *re-*

stagnationibus, regurgitationibus seu translationibus, spasticis contentionibus, imò passim etiam tandem flasibus, & inde variis tensionibus, gravationibus, ardoribus, doloribus, &c. faciles & varias valetudinis suæ perturbationes experiuntur.

LXXII.

Non possumus nobis temperare, quin de hac re offeramus locum *Hippocratis Prorrheticorum II.* circa finem. Quem Programme Dissertationi huic nostræ suffixo, latius explicatum legere licebit.

LXXIII.

His itaque, sic affectis, *præservativum* quasi *Regimen*, ne toties, tam facile, tam vehementes, aut certè malè morati, eveniant pathematum suorum insultus, maximè omnium svadenda atque commendanda venit, tempestitiva *ventilatio* sanguinis, *artificialis*. Imprimis secundum *ætates regionibus* corporis rectè conspirans, & maximè omnium in *inferioribus*, nempè *pedibus*. *Scarificatio* quoque alias *consueta*, imò etiam ita alias per legitimam & prudentem circumstantiarum rationem *utilis* existimanda, habet hic locum non postremum, in *dispositis* imprimis, meritò benè perpendendum atque æstimandum. *Hirudines* autem certè, orificio ani applicandæ, ubi in usum trahi possunt, sed dextra applicatione, & repetendo etiam usu, ad pleraque horum pathematum plus omninò possunt, veluti directè, quam pleraque alia. Breviter, *justæ ventilationes* sanguinis, vendicant sibi, pro *talium* patientium *Regimine*, tanquam *præservatorio*, verè ipsum primatum.

LXXIV.

Proximum hujus *Regiminis* momentum est, ut patientes hujusmodi sibi temperent, à *multitudine*, tam *numeri* quam *speciei* Medicamentorum. Pro quo quidem negotio, audemus, tanquam speciale *directorium*, imò *criterium* atque *Docimasiâ*, delineare; qualibus medicamentis in hoc genere plus fidere, atque hinc etiam insistere conveniat. Nempè talibus, quæ 1) non enormiter diuturno usu, tamen satis *sensibili-*

biliter juvant, nempè pathemata *mitigant*; 2) Quæ vel non una simplici dosi repentè, plurimum juvisse videntur, sed *successibus* potius quibusdam, ita tamen proportionatè ut sensuum etiam testimonium conspiret, secundum *proportionem* usus, *proportionem* etiam effectus, respondere: 3) Si medicamentis etiam, paulò *citiùs* juvare visis, vera aliqua adjumenti ejusmodi *constantia* respondeat, neque valdè *transitorium* sit, quodcunque perceptum est, levamen: 4) Si nullus ab hujusmodi medicamentis *stupor* aut *torpor* succedens sentiatur; nec in *capite*, nec in *corpore*, nempè *artubus*, *sensuumque* atque *motuum* libertate & promptitudine; 5) Si insultus, non magis magisque *sæpius*, sed potius *rarius*, revertuntur, imò etiam simul *lenius*: aut certè ut plurimum leniores. Ubi nempè 6) certè cavere sibi patientes, discere atque meminisse debent, ab ardelionum quorundam inscitissimis nugamentis: Qui etiam hanc methodum damnant, eo argumento, quod neque hæc ipsa hujusmodi patientes verè *curentur*, nempè in *integrum* & *prorsus illibatam firmam sanitatem* ita plenè restituantur.

LXXV.

Quemadmodum enim inter viros, indolis hujusmodi affectuum æquè, atq; veræ originis & conspirationis eorundem, decenter peritos, ubi illi quam maximè jam *adsvetudinem* commotionum conceperunt, satis constare potest, quod, imprimis in *provehore* jam ætate, his talibus etiam affectibus *vera solida atque constans curatio* vix unquam obtingat: Ita est tamen utique etiam, si maximè patientibus hæc tanquam præsuppositis sincerè, modo prudenter, aperiatur, ab omni dubio alienum, quod multis modis malint, etiam ubi de solâ *mitigatione* & *præoccupatione* pathematum suorum sermo est, talem potius *methodum* eligere, qua *certior*, *securior*, *constantior*, minùs *sumptuosa*, minore *tædio* multiplicis assumptionis medicamentorum, minus *facilibus*, imò *promptis*, *perturbationibus* aut *exacerbationibus* exposita, *rarioribus* atque
mitio-

mitioribus si qui utique recurrant, *insultibus* obnoxii, LENTIO talis conciliari possit: Quam contrariis modis non solum se habens, sed etiam subinde *novis*, & velut ordinariè *impertunioribus* atque *periculosioribus* tandem, *transformationibus*, aut *consecutionibus*, *exposita*. Qua de re considerari potest Dissert. Dn. D. Præsidis *de Metaschematismis* morborum. Reliqua circâ res *nonnaturales*, *dietetica* gubernatio, his primariis allegatis institutis subordinari ita debet, ut in genere etiam justum & æquum judicari potest.

Ita quidem speramus, satis defunctos nos esse officio & proposito nostro, circâ USUM REGIMINIS varium & insignem, decenter commendandum, DEO TER OPTIMO MAXIMO pro præstito clementer subsidio, gratias decentes humillimè concinentes.

S. D. G.

